

OPEN MONUMENTENDAG 2025

ZATERDAG 13 SEPTEMBER
ZONDAG 14 SEPTEMBER

ERFGOED & ARCHITECTUUR
GEBOUW(D) OM TE BLIJVEN

TILBURG - BERKEL-ENSCHOT - UDENHOUT - BIEZENMORTEL

OPEN MONUMENTENDAG 2025

ZATERDAG 13 EN ZONDAG 14 SEPTEMBER

ERFGOED & ARCHITECTUUR. GEBOUW(D) OM TE BLIJVEN

'Erfgoed & Architectuur' is het overkoepelende thema voor Open Monumentendag 2025. Het woord 'architectuur' komt van het Griekse woord 'arkhitekton', dat letterlijk betekent 'de meester van de bouw'. Het verwijst niet alleen naar het fysieke aspect van het bouwen, maar ook naar de kunst en wetenschappen die erbij komen kijken. Architectuur omvat dus niet alleen de functionele en technische aspecten van bouwen (zoals structuren, materialen en constructietechnieken), maar ook de esthetische, symbolische en culturele dimensies van het ontwerp. Het creëert ruimte die de manier waarop we wonen, werken, communiceren en ons verhouden tot onze omgeving beïnvloedt.

In de gemeente Tilburg is dat in 37 opengestelde panden en begraafplaatsen te beleven, vaak met extra activiteiten. Er zijn fietsroutes uitgezet, die zijn aangegeven met een oranje streep [—] op de plattegronden. Stadsgidsrij Tilburg organiseert drie wandelroutes: Wilhelminapark-Goirkestraat, Hasseltstraat e.o. en Binnenstad. De Stichting Jos. Bedaux voert u met de fiets langs diverse panden van deze bekende architect. In Berkel-Enschot heeft de Heemkundekring De Kleine Meijerij ook een wandel-fietsroute ontwikkeld.

Wij wensen u een plezierig en leerzaam bezoek aan de monumenten.

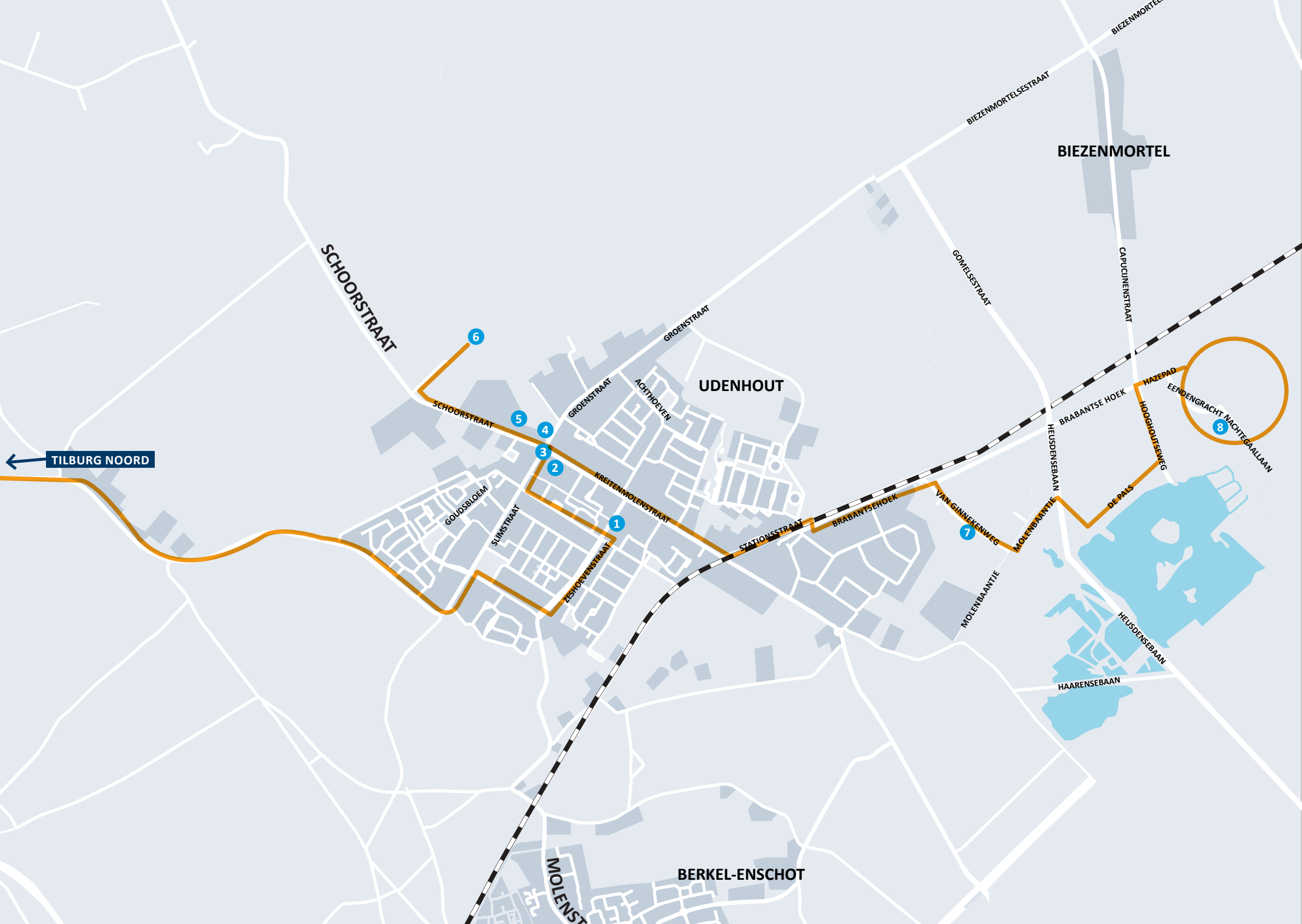
'Monumenten bieden een uniek inzicht in onze gedeelde geschiedenis en culturele identiteit.'

- In Udenhout vindt de Open Monumentendag plaats op **zaterdag 13 september**
- In Berkel-Enschot vindt de open Monumentendag plaats op **zondag 14 september** (Museum Onder d'n Hooizolder ook op **zaterdag 13 september**)
- Landpark Assisië in Biezenmortel is opengesteld op **zaterdag 13 en zondag 14 september**
- In Tilburg vindt de Open Monumentendag plaats op **zondag 14 september** (met uitzondering van Heuvelse kerk, Stadhuis en Paleis-Raadhuis, zie aldaar)

Deze brochure is ook digitaal te downloaden:

Foto Ronald Peeters

In Udenhout vindt de Open Monumentendag plaats op zaterdag 13 september.

1. BRANDWEERKAZERNE

*Van Heeswijkstraat 25, Udenhout
(gemeentelijk monument)*

Architect: Edmund Nijsten (1902-1985)
uit Vught

Open: 10.30 – 16.00 uur

Activiteiten: bezichtiging oude brandweerauto

Foto Ronald Peeters

De brandweerkazerne (1958), het kruisgebouw (1957) en de huishoudschool (1961) op de kruising van de Zeshoevenstraat en Van Heeswijkstraat vormen een architectonische samenhang en ruimtelijk markant ensemble. De gebouwen zijn ontworpen in een goed verzorgde traditionalistische architectuur met oog voor detail en ornament. Het complex heeft cultuurhistorische waarde als bijzondere markerings van een fase in de groei van Udenhout. Het draagt bij aan het verhaal van het dorp.

Na de Tweede Wereldoorlog kiest Udenhout voor de vormgeving van een compacte kom. De oostelijke kwartieren van het vooroorlogse assenkruis met lintbebouwing worden ingevuld met (complexmatige) woningbouw. In de jaren vijftig en zestig wordt in het zuidoostelijke kwartier de woonwijk Zeshoeven gebouwd. De toenmalige gemeente

Udenhout grijpt deze uitbreiding aan om het voorzieningenniveau in het dorp te verbeteren. In deze woonwijk komen tot stand: een wijkgebouw (1957), een brandweergarage (1958), een huishoudschool (1961), een bibliotheek (1969), een landbouwschool (1965) en een sportpark (1967).

De in 2005 gerestaureerde eerste brandweerauto in Udenhout uit 1937. Deze auto heeft tot 1956 dienst gedaan. Foto coll. Erfgoedcentrum 't Schoor Udenhout-Biezenmortel.

2. SINT LAMBERTUSKERK EN KERKHOF

*Slimstraat 9-11, Udenhout (rijksmonument;
kerkhof vier rijksmonumenten)*

Architecten: J.H. Laffertee (1806-1889)
uit Den Bosch / 1951 Edmund Nijsten
(1902-1985) uit Vught.

Open: 10.30 – 16.00 uur

Activiteiten: bezichtiging kerk en kerkhof

Foto Jan Denissen

De Sint Lambertuskerk is in 1841 gebouwd onder toezicht van de ingenieurs van Rijkswaterstaat en wordt daarom 'Waterstaatskerk' genoemd. Samen met de naastgelegen pastorie, het kerkhof en het verderop gelegen fraterhuis Sint Petrus vormt het een bijzondere getuige van de opleving die het katholicisme rond het midden van de negentiende eeuw in Noord-Brabant doormaakte. In 1951 is de kerk verbouwd en vergroot tot een kruiskerk. Het Maria-hoogaltaar, het orgel, de preekstoel en de kerkbanken zijn stuk voor stuk evenals de kerk zelf monumentaal. De Antwerpse beeldhouwer J.J. Peeters en de Boxmeerse schrijnwerker J.F. Beuijssen vervaardigden de altaren, de communiebanken en de heiligenbeelden. De Beierse beeldhouwer Leo Bäumlner heeft in de jaren 1955-1959 de kerkbanken gemaakt. Deze kerk is de enige kerk op het Europese vasteland waarin alle kerkbanken een verschillende afbeelding hebben. Het orgel uit 1868 is gemaakt door F.B. Loret en werd in 1996 gerestaureerd.

Oorlogskerkhof en monumentale graven, achter de Sint Lambertuskerk

Op het kerkhof van Udenhout liggen drie Engelse soldaten begraven die sneuvelden bij de bevrijding van Udenhout in oktober 1944: Reginald Frederick Blackmore, William Joseph Curtis en Moelwyn Howell Jones. Ook zijn er op het kerkhof vier rijksmonumenten: het graf van de weduwe van Heiliger van Iersel Johanna van Abeelen (I 006) en haar twee ongehuwde kinderen. De beide ongehuwde kinderen hebben financieel een groot deel van de inrichtingskosten van de Sint Lambertuskerk voor hun rekening genomen; het graf van pastoor Felix Cuijpers (E 117); het dubbelgraf van burgemeester Josephus van Iersel (D 156) en zijn vrouw Maria van Oorschot; het graf van burgemeester Henri van Heeswijk (Gc 201).

3. VOORMALIG RAADHUIS

Slimstraat 2, Udenhout (rijksmonument)

Architect: Arnoldus van Veggel (1809-1876)
uit Den Bosch.

Open: 10.30 – 16.00 uur

Activiteiten: verkoop van tweedehandse boeken

Foto Ronald Peeters

Het voormalige Udenhoutse raadhuis is in 1849 (datering boven de hoofdingang) gebouwd in neogotische stijl. Het gebouw bestond oorspronkelijk uit drie onderdelen, namelijk het raadhuis, de school en het schoolhuis van de bovenmeester. Waar we nu de voormalige raadzaal aantreffen was toen ruimte voor een raadkamer, de secretarijskamer, een kamer voor het armbestuur, een kleine vestibule met trappenhal, een zolder en een keldervertrek. Het gedeelte tussen de school en het raadhuis was in gebruik als onderwijzerswoning. Later werd deze woning een postkantoor. De school is van 1849-1901 in gebruik geweest. Aan het nu geheel gerenoveerde raadhuis werd in 1973 een nieuw gemeentekantoor naar ontwerp van architect Edmond Nijsten (1902-1985) gebouwd. Na de gemeentelijke herindeling van 1 januari 1997 komt het gebouw, eigendom van de gemeente, in beheer van Stichting De Peppel en heeft voor het dorp een representatieve functie gekregen.

4. DE KLEINE STRIJDHOEVE / ERFGOEDCENTRUM 'T SCHOOR UDENHOUT-BIEZENMORTEL

Schoorstraat 2, Udenhout (rijksmonument)

Architect: Onbekend

Open: 10.30 – 16.00 uur

Activiteiten: permanente expositie oude gebruiksvoorwerpen over verschillende onderwerpen zoals beroepsuitoefeningen en over enkele organisaties * wisselexpositie Tweede Wereldoorlog * wisselexpositie onderwijs

Foto Ronald Peeters

Het huidige gebouw dateert uit 1835 en is opgetrokken in Eclectische stijl. Opvallend is de rijk gedetailleerde Neorenaissance paneelvoor deur met smeedwerk en een gestucte omlijsting.

Dit gebouw was vroeger de Kleine Strijdhoeve, onderdeel van de Grote Strijdhoeve, en werd in 1826 van het landgoed van kasteel De Strijdhoeve afgesplitst. Door verkoop kwam het uiteindelijk in handen van Joseph van Iersel, de zesde burgemeester van Udenhout. Willem van Iersel erfde als enige zoon het huis van zijn vader Joseph. Als Willem overlijdt in 1924 erfde de bisschop van Den Bosch het huis en omliggende gronden. De zusters van de Choorstraat uit Den Bosch zochten ruimte om meisjes met een verstandelijke beperking te verzorgen. Zij kregen van de bisschop dit huis en dat was de start van Huize Sint Vincentius. In 1925 gingen ze naar het grote gebouw in de Schoorstraat en werd dit het Rectorshuis. Momenteel zijn hier de horecavoorziening 't Rectoraat, een onderdeel van ASVZ als dagbesteding voor hun cliënten, en de werk- en expositieruimten van Erfgoedcentrum 't Schoor Udenhout-Biezenmortel gevestigd. Deze stichting is een organisatie die bestaat uit vrijwilligers met als doelstelling het uitvoeren en bevorderen van activiteiten over de geschiedenis, de heemkunde en het erfgoed van Udenhout en Biezenmortel.

5. VINCENTIUS (ENTREEGEBOUW)

Schoorstraat 2a-4, Udenhout (hoofdgebouw en kapel zijn rijksmonument)

Architect: J.J.M. van Halteren (1893-1973) uit Den Bosch.

Open: 10.30 – 11.00 uur, 11.30 – 12.00, 13.30 – 14.00 en 14.30 – 15.00 uur

Activiteiten: alleen de entree van het hoofdgebouw is te bezichtigen

Foto Jan van Oevelen

Het hoofdgebouw dateert uit 1930 en is opgetrokken in Amsterdamse Schoolstijl. Het middendeel van het gebouw bestaat uit entree met een beeldbepalende watertoren (nu faunatoren voor o.a. vleermuizen). Op de toren staat een met koper beklede koepel en daaronder vierkante wijzerplaten met koperen cijfers. Het uurwerk is afkomstig van Eijsbouts uit Asten. Boven de ingang zijn smalle ramen en een beeld van Vincentius onder baldakijn. Daarboven de naam Vincentius. In 1924 vestigen de Zusters van de Choor-

straat zich aanvankelijk in Huize Vincentius aan de Schoorstraat 2. Architect Van Halteren maakt iets verderop een uitgebreid plan voor de bouw van het nieuwe Huize Vincentius.

Tussen 1927 en 1929 worden enkele woonpaviljoens, de Sint Jozefschool, de Mariaschool, een boerderij en een ziekenpaviljoen gebouwd. Van Halteren ontwerpt ook het hoofdgebouw met een extra paviljoen, dat in 1930 links van de paviljoens wordt gebouwd. Het geheel is gebouwd in een expressionistische stijl, met als opvallendste element een 35 meter hoge watertoren. In 1935 wordt achter de hoofdbouw een driebeukige kapel gerealiseerd. De ruimte tussen de kapel en de hoofdbouw is later ingericht tot een binnentuin. De kapel is met overdekte gangen verbonden aan de hoofdbouw.

In 1992 komt een einde aan de oorspronkelijke bestemming van Huize Vincentius, zoals de Zusters van de Choorstraat die hadden opgepakt. In de loop der tijd liet men 'Huize' vervallen en wordt het internaat omgevormd tot een moderne zorginstelling voor meisjes met een verstandelijke beperking. Het werk van de zusters is overgenomen door leken. In 2004 fuseert Vincentius met zorgorganisatie ASVZ. Het hoofdgebouw staat al enkele jaren leeg en wordt thans bewoond door een anti-kraak organisatie. Vincentius en het omliggende gebied worden binnenkort herontwikkeld door restauratieaannemer Nico de Bont en de landelijke organisatie voor herbesteding BOEI.

6. KASTEEL DE STRIJDHOEVE (DALENSKAMER)

Schoorstraat 14, Udenhout (rijksmonument)

Architect: Onbekend.

Open: 11.00 – 11.30, 12.00 – 12.30, 14.00 – 14.30 uur en 15.00 – 15.30 uur.

Activiteiten: bezichtiging Dalenskamer. Telkens worden maximaal tien personen toegelaten * het kasteel is niet voor bezichtiging opengesteld; alleen het voorplein is toegankelijk

Het kasteel is in 1761 gebouwd als een laat

voorbeeld van de Lodewijk XIV-stijl. Het huis met bouwhuizen en voorplein wordt omgeven door een gracht. Het voorplein is toegankelijk via een poortgebouw. Het centrum wordt gevormd door een rond perk, dat in 1981 is gereconstrueerd. De kamer (bekend onder de naam Dalenskamer) direct links van de hal is (vermoedelijk rond 1787) gestoffeerd met op linnen beschilderde behangsels van landschappen uit 1742 van de hand van Dirk Dalens III (1688-1753). Ze zijn in 1973 gerestaureerd.

De Dalenskamer. Foto Bond Heemschut

Het kasteel is gebouwd in opdracht van Willem Frederik baron Van Dopff. Het is de locatie van de vroegere De Grote Strijdhoeve. Baron Van Dopff was van 1775 tot aan zijn dood in 1794 topadviseur van stadhouder prins Willem V van Oranje. In deze periode heeft Willem van Dopff maar liefst 391 adviezen vastgelegd op papier. Via vererving kwam het kasteel in handen van de familie Van Franckenberg en Proschlitz en later de familie Lemire, die het nog steeds via een stichting bezit. De gebouwen op het landgoed worden verhuurd.

7. 'HEERKENSCHUIS' / VOORMALIGE SHOWROOM VAN DE STEENFABRIEK

Van Ginnekenweg 12, Udenhout

Architect: Noud Heerkens (1915-2009) uit Tilburg.

Open: 10.30 – 16.00 uur

Activiteiten: vrije bezichtiging

Foto Stichting De Steenfabriek Udenhout

Het gebouw (ook wel 'Heerkenschuis' genoemd) is als showroom voor de toenmalige steenfabriek in de jaren tachtig opgetrokken uit lokale stenen in verschillende metselverbanden. Het wordt nu geëxploiteerd door De Stichting De Steenfabriek Udenhout, Broedplaats voor Mens en Natuur en het biedt vele gebruiksmogelijkheden. Er is een grote centrale ruimte met meerdere aangrenzende vergader- en werkruimten.

Deze voormalige showroom maakte deel uit van het industriële complex bekend als Steenfabriek D'n Oven in Udenhout. Deze steenfabriek is in 1890 gesticht door Bartje de Rooij en aannemer Willem Weijers en beleefde zijn hoogtepunt in de jaren zestig van de vorige eeuw. Toen werden er zo'n 28 miljoen stenen per jaar geproduceerd. Eén op de vijftig huizen in Nederland werd toen gebouwd met stenen uit Udenhout. Door nieuwe bouwmethoden en de moordende concurrentie sloot de fabriek in 1992 definitief haar poorten. De grote waterplassen, De Leemputten, zijn stille getuigen van de enorme productie van weleer. Ze vormen nu een ecologische verbindingzone tussen De Brand en de Loonse en Drunense Duinen aan de ene kant en Het Groene Woud met de Oisterwijkse Vennen aan de andere kant. Een wandelroute van Brabants Landschap laat dit gebied en z'n natuurlijk transitie van industrieel complex naar nieuwe natuur van dichtbij ervaren.

Landpark Assisië is opengesteld op zaterdag 13 en zondag 14 september.

8. LANDPARK ASSISIË / PRISMA

Hooghoutseweg 3, Biezenmortel (rijksmonument)

Architect: Johannes Heijkants (1850-1921) uit Erp.

Open: zaterdag 13 en zondag

14 september van 11.00 – 16.00 uur

Activiteiten: rondleidingen om 12.00 uur en 14.30 uur (starten vanuit Lokaal 12)* de boerderij, de Sam (voormalig gebouw technische dienst), de schuilkelder en Lokaal 12 zijn te bezichtigen * de kapel is vanaf 13.00 uur opengesteld om – tussentijds – de vorderingen van de restauratie daarvan te aanschouwen * expositie bouwtekeningen en maquettes

Foto Ronald Peeters

Huize Assisië is ontworpen als een paviljoen- ziekenhuis, een hoofdgebouw met daaromheen vier paviljoens en dienstgebouwen. Het tweelaags hoofdgebouw met haakse zijvleugels is opgetrokken in neogotische stijl. Bij de entree zit een gedenksteen met jaartal 1903. De eenbeukige Franciscuskapel is gebouwd

in 1910 en opgetrokken in neogotisch stijl. Achter de apsis van de kapel is een beeld van het Heilig Hart geplaatst.

De congregatie van de Broeders Penitenten uit Boekel kochten in 1901 drie pachtboerderijen die bekend stonden als de Gasthuishoeven. Het totale oppervlakte bedroeg circa 45 hectare. De broeders bouwden op die gronden in 1904 een complex voor de huisvesting en verpleging van jongens en mannen met een verstandelijke beperking. Er verschenen een bakkerij, smederij, boerderij, mattenmakerij, een eigen centrale voor de opwekking van elektriciteit en een watertoren voor stromend drinkwater. Op deze manier werd Assisië in de loop van de jaren een zelfvoorzienend dorp met eigen bedrijven, school, kapel en een kerkhof voor bewoners en voor de broeders. Na een experimentele start in 1909 met het geven van onderwijs, was in 1922 de Assisiëschool de eerste RK BLO-school van Nederland. In 1990 kwam hier door het sterk dalende aantal leerlingen een einde aan het onderwijs en de broeders vertrokken. Vervolgens is in 1996 Huize Assisië ondergebracht in de Stichting Prisma.

De kloosterkapel uit 1910 werd na het vertrek van de broeders in 1990 als dorpskerk in gebruik genomen. Op het terrein wonen nog steeds mensen met een verstandelijke beperking, die worden begeleid door medewerkers van de Stichting Prisma.

In de Nachtegaallaan staan nog de panden die destijds gebouwd zijn, zoals de langgevelboerderij (1903) en de gebouwen van de ondersteunende diensten. De boerderij is een boerderij gebleven maar de andere gebouwen hebben diverse functies gehad. Op de begraafplaats, gelegen binnen het complex van Huize Assisië vinden de broeders Penitenten, bewoners, cliënten en personeel sinds 1904 hun laatste rustplaats.

OPEN MONUMENTENDAG 2025 BERKEL-ENSCHOT

In Berkel-Enschot vindt de Open Monumentendag plaats op zondag 14 september (Museum Onder D'n Hooizolder ook op zaterdag 13 september).

9. BOERDERIJ DE KRAAN 1

De Kraan 1 (rijksmonument)

Architect: Onbekend

Open: zondag 14 september van 11.00 – 15.00 uur

Activiteiten: Vlaamse schuur, schop met bakoven, privaat en stalgedeelte zijn te bezoeken * de benedenverdieping van de boerderij is beperkt opengesteld (N.B. Honden zijn niet welkom en op het hele terrein mag niet geroookt worden)

Foto Joost Op 't Hoog

Foto Peter Timmermans

Op de plek van deze langgevelboerderij stond zoals op de kadasterkaart van 1832 te zien is eerder een hoekgevel- of kortgevelboerderij, mogelijk al daterende uit de achttiende eeuw. Uitgaande van het jaartal 1882 op de hardstenen sluitsteen van de korfboog in de voorgevel is te stellen dat deze oorspronkelijke bouw in de tweede helft van de negentiende eeuw ingrijpende verbouwd is. De oude boerderij werd aan beide zijden vergroot en kreeg een nieuwe statige voorgevel. De buitenmuren van de hoekgevelboerderij werden binnenmuren in de nieuwe langgevelboerderij. De Vlaamse schuur, die eertijds rechts van de boerderij stond, werd afgebroken en op de huidige plaats herbouwd. Het gebint van de Vlaamse schuur bevat oude ankerbalken en korbeels met telmerken die dateren uit de verschillende tijdvakken van de vijftiende tot de negentiende eeuw. De veel oudere hoekgevelboerderij had een aangebouwde bakoven aan de zuidgevel. De boerderij kreeg in 1882 een los bakhuis dat later is uitgebreid tot schop met bakhuis en privaat. In 1910 werd aan de boerderij een ouderwoning aangebouwd.

10. VOORMALIGE TRAPPISTINNENABDIJ / ONS KONINGSOORD

Trappistinnentuin 76, Berkel-Enschot (rijksmonument)

Architect: Jos A. van Dijk (1913-1956) uit Ginneken / 2016 architect Marina Moons uit Waalwijk.

Open: zondag 14 september van 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: centraal informatiepunt De Kleine Meijerij * routeboekje wandeling-fiets-tocht * rondleiding Koningsoord * expositie *

'Architectuur door kinderen', kunstcreaties gemaakt door kinderen van Berkeloo, Rennevoirt, Caecilia en OBS BE. * horeca

Foto Jan van Oevelen

Foto Jan van Oevelen

Huizen met een bijzonder dak op de expositie 'Architectuur door kinderen'

Het monumentale kloostercomplex is in de periode 1933-1937 gebouwd in neogotische stijl volgens de traditionele indeling van een

trappistenklooster met onder andere poortgebouw, gastenverblijf, abdijkerk, klooster met pandhof en pandgangen, rectoraat, boerderij met stallen en kerkhof met kerkhofkapel. In 2016 is het complex als Ons Koningsoord herontwikkeld door projectontwikkelaar Roozen van Hoppe. Restauratie-architect Marina Moons heeft de gebouwen duurzaam gerestaureerd en weer geschikt gemaakt voor deze tijd. De monumenten zijn aangepast aan hun nieuwe functies van Bibliotheek Berkel-Enschot, Cultureel Centrum De Schalm, Stadswinkel, Brasserie Hemels Eten en Drinken, Kinderopvang Koningswereld en huurappartementen op de verdiepingen. De buitenzijden van de gebouwen zijn grotendeels behouden in neogotische stijl, de binnenzijden zijn aangepast aan hun nieuwe functies met behoud van hun monumentale waarde. Bedaux de Brouwer Architecten realiseerde de nieuwbouw van zorgappartementen, die door een gang aan het klooster zijn verbonden en een onderdeel van het complex is geworden.

Dom Simon Dubuisson, abt van het nabij gelegen trappistenklooster Koningshoeven, nam het initiatief in Berkel-Enschot het eerste Nederlandse trappistinnenklooster te stichten. Als eerste werden in 1934 een boerderij met stallen en een kaasmakerij gebouwd, zodat begonnen kon worden met de exploitatie van het boerenbedrijf. Later worden in de boerderij het weefatelier, de boekbinderij, het iconenatelier en de paramentenafdeling gevestigd. Het rectoraat, waar de rector en enkele broeders van Koningshoeven gaan wonen, is in 1935 gebouwd. In 1936-1937 wordt het eigenlijke kloostergebouw opgetrokken. In 1937 vestigden de zusters Trappistinnen zich in hun nieuwe klooster. In 2009 verhuisden zij naar Oosterbeek en het klooster raakte in verval.

Architectuur wandeling-fietstocht

Bij het centraal informatiepunt van de Heemkundekring De Kleine Meijerij in Ons Koningsoord kunt u een routeboekje met prijsvraagformulier afhalen, waarmee u op eigen gelegenheid langs architectonisch interessante gebouwen in Berkel en Enschoot kunt wandelen of fietsen. Lengte circa 6,7 kilometer.

11. MUSEUM ONDER D'N HOOIZOLDER

't Hoekske 6-6a, Berkel-Enschot
(gemeentelijk monument)

Architect: Onbekend.

Open: zaterdag 13 en zondag 14 september van 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: rondleidingen in het museum * tuinwandeling met bezichtiging landbouw-gereedschappen

Foto coll. Mart Koenen

Foto Jan van Oevelen

Foto Jan van Oevelen

Een voormalig keuterboerderijtje in de buurt-schap 't Hoekske uit 1870, oorspronkelijk bewoond door de familie Voermans. Achter de boerderij met bakhuisje staat een veldschuur met hooitas en varkenshokken met uitloopdeuren. Hier bevindt zich sinds 2007 het museum Onder d'n Hooizolder van de familie Koenen met verzamelingen gereedschappen en gebruiksvoorwerpen uit grootmoeders tijd (1900-1950). Er is ook een verzameling voorwerpen uit de voormalige abdij van de zusters Trappistinnen.

OPEN MONUMENTENDAG 2025 TILBURG - NOORD

In Tilburg vindt de Open Monumentendag plaats op zondag 14 september
(Stadhuis op zaterdag 13 september | Paleis-Raadhuis op zaterdag 13 september
en zondag 14 september | Heuvelse kerk op zaterdag 13 september)

NOORD

12. PEEKE DONDRS PAVILJOEN / PEEKE DONDRSPARK

Peerke Donderspark 3 (deels rijksmonument)

Architecten: kapel: Jos. Donders (1898-1940)
/ geboortehuisje: H.W.P. Frankefort (1901-1949) / monument: Karel Lucker (1882-1958)
/ Peerke Donders Paviljoen: Geert van den Oetelaar.

Open (gratis entree): 13.00 – 17.00 uur

Activiteiten: expositie 'Tilburg staat op' over de wederopbouw van Tilburg, de teloorgang van de textielindustrie, de wederopstanding van Tilburg en de rol van sterke vrouwen hierin vanaf 1945 tot 1995 * expositie vaste collectie over het leven en werk van Peerke Donders * om 14.00, 15.00 en 16.00 uur vertoning van de film 'Peerke Donders, zijn leven in brieven'

Foto Ronald Peeters

Het sinds ongeveer 1900 bestaande bedevaartcomplex ter ere van de in 1882 zalig verklaarde Petrus ('Peerke') Donders (1809-1887) bestaat uit een houten kapel (1923), een reconstructie van zijn geboortehuis (1931), een processiepark met kruiswegstaties (1923) en een monument (1933), met afbeeldingen uit het leven van Peerke Donders. De kapel werd ontworpen in een stijl die aansloot bij die van missiekerkjes in Suriname. In 1982 wordt de kapel naar een ontwerp van architectenbureau F. Drijvers in Oisterwijk gerestaureerd, twee meter uitgebreid en van een altaar voorzien. Het museumwoonhuis is een zo realistisch mogelijke kopie van het geboortehuis, dat niet bewaard is gebleven. Het zijn allemaal rijksmonumenten. Het Peerke Donders Paviljoen is op 27 oktober 2009, de tweehonderdste geboortedag van de zalige Peerke Donders, geopend. Naast een permanente tentoonstelling over het leven en werk van Peerke Donders worden er regelmatig bijeenkomsten en wisseltentoonstellingen georganiseerd.

Peerke Donders is een weverszoon die op deze plaats in 1809 in Tilburg is geboren. Peerke treedt op jonge leeftijd toe tot de Orde der Redemptoristen en wordt in 1842 uitgezonden naar Suriname. Zijn missie was om daar het geloof te prediken evenals de melaatsen te verzorgen. Tot aan zijn dood in 1887 verblijft hij op de missiepost Batavia.

Foto Jan van Oevelen

Fietsroute vanaf het Peerke Donders Paviljoen in Tilburg naar Udenhout en Biezenmortel

Peerke Donders Paviljoen Pater Dondersstraat. Op het einde rechtsaf Moerstraat en via Moerzijstraat linksaf de Rugdijk op. → Fietspad over de Burgemeester Bechtweg (N 261) Quirijnstokstraat. → Op het einde linksaf Waalwijksebaan en daarna rechtsaf De Kuil (Udenhout). → Op het einde linksaf Slimstraat. → Tweede straat rechts Berkelseweg. → Tweede straat links Zeshoevenstraat. → Vierde straat links Van Heeswijkstraat 25 **Brandweerkazerne**. → Rechts Slimstraat 9 **Sint Lambertuskerk**. → Slimstraat 2 **voormalige raadhuis**. → Links Schoorstraat 2 **Erfgoedcentrum 't Schoor** | Schoorstraat 2a-4 **Vincentius** | Schoorstraat 14 **Kasteel De Strijdhoeve**. → Omkeren, kruispunt oversteken Kreitenmolenstraat. → Derde straat linksaf Stationstraat. → Spoorlijn oversteken naar Brabantsehoek. → Tweede straat rechtsaf Van Ginnekenweg 12 **'Heerkenshuis'**. → Einde links Molenbaantje. → Einde rechts Heusdensebaan. → Eerste straat links De Pals langs de Leemkuilen. → Eerste straat links Hooghoutseweg 3. → Eerste straat rechts Hazenpad naar **Landpark / Huize Assisië** (einde route).

Fietsroute vanaf het Peerke Donders Paviljoen naar de andere locaties in Tilburg via Oud-Noord naar Binnenstad en (Ringbaan-)West

Vanuit het **Peerke Donders Paviljoen** Pater Dondersstraat naar rechts. → Op het einde rechtsaf Moerstraat en via Moerzijstraat rechtsaf de Rugdijk op. → Bij Vlashoflaan rechtsaf en meteen bij kruising oversteken. → Rechtdoor De Schans 121 **Mariakerk** → Rechtsaf Leharstraat. → Bij kruising Offenbachstraat rechtdoor en linksaf Lijsheike. → Op het einde Beethovenlaan linksaf. → Eerste straat rechtsaf Brucknerlaan. → Bij de kruising Heikantlaan twee keer oversteken naar Bachlaan. → Op het einde rechtsaf Hoffmanlaan. → Tweede straat linksaf Von Weberstraat. → Over brug Wilhelminakanaal richting Oude Meent linksaf langs het kanaal Lovensekanaaldijk 1 **Beeldhouwersatelier Claesen**. → Onder de brug Quirijnstoklaan door en rechts **Fabriek59**. → Terugrijden langs Wilhelminakanaal en onder de brug door linksaf Frans Mannaertsstraat. → Bij Ringbaan-Noord linksaf. → Bij stoplichten Ringbaan-Noord oversteken en linksaf naar Ringbaan-Oost. → Zesde straat rechts Van Goorstraat tot aan Hoefstraat 199 **Kerk Hoefstraat**. → Rechtsaf Hoefstraat vervolgen. → Zevende straat links Korte Hoefstraat. → Einde linksaf Goirkestraat. → Goirkestraat 68 **Goirkese kerk met kerkhof** | Goirkestraat 96 **TextielMuseum**. → Goirkestraat vervolgen en tweede straat rechts Van Hogendorpstraat **kerkhof Hasselt**. → Linksaf Van Hogendorpstraat. → Linksaf Hasseltstraat 194 **Hasseltse kerk / De Poorten**. → Rechtsaf Van Bylandtstraat fundamente **Kasteel van Tilburg**. → Linksaf Kwaadeindstraat. → Rechtsaf Wilhelminapark. → Gasthuisring. → Linksaf Lange Nieuwstraat. → Rechtsaf Atelierstraat in en

Burgemeester Brokxlaan oversteken. → Door de Spoorzone en Willem II Passage. → Spoorlaan oversteken naar Willem II-straat 20 **Synagoge**. → Rechtsaf Poststraat in. → Vijfde straat linksaf Stationsstraat 26 **Kessels Museum / NK Harmonie**. → Linksaf Tuinstraat. → Vierde straat links Willem II-straat 29 **Cinecitta**. → Eerste straat rechts Telegraafstraat. → Rechtsaf Heuvelring 122 **Heuvelse kerk**. → Linksaf Korte Heuvel en einde bij Prinsenhoeven links Sint Josephstraat 3 **begraafplaats**. → Omkeren en linksaf Prinsenhoeven. → Rechtsaf Hoogvenestraat. → Bij Piusplein oversteken Paleising. → Willemsplein 1 **Paleis-Raadhuis**. → Stadhuisplein 130 **Stadhuis**. → Oversteken Stadhuisplein 75 **voormalig kantongerecht** → Terug oversteken

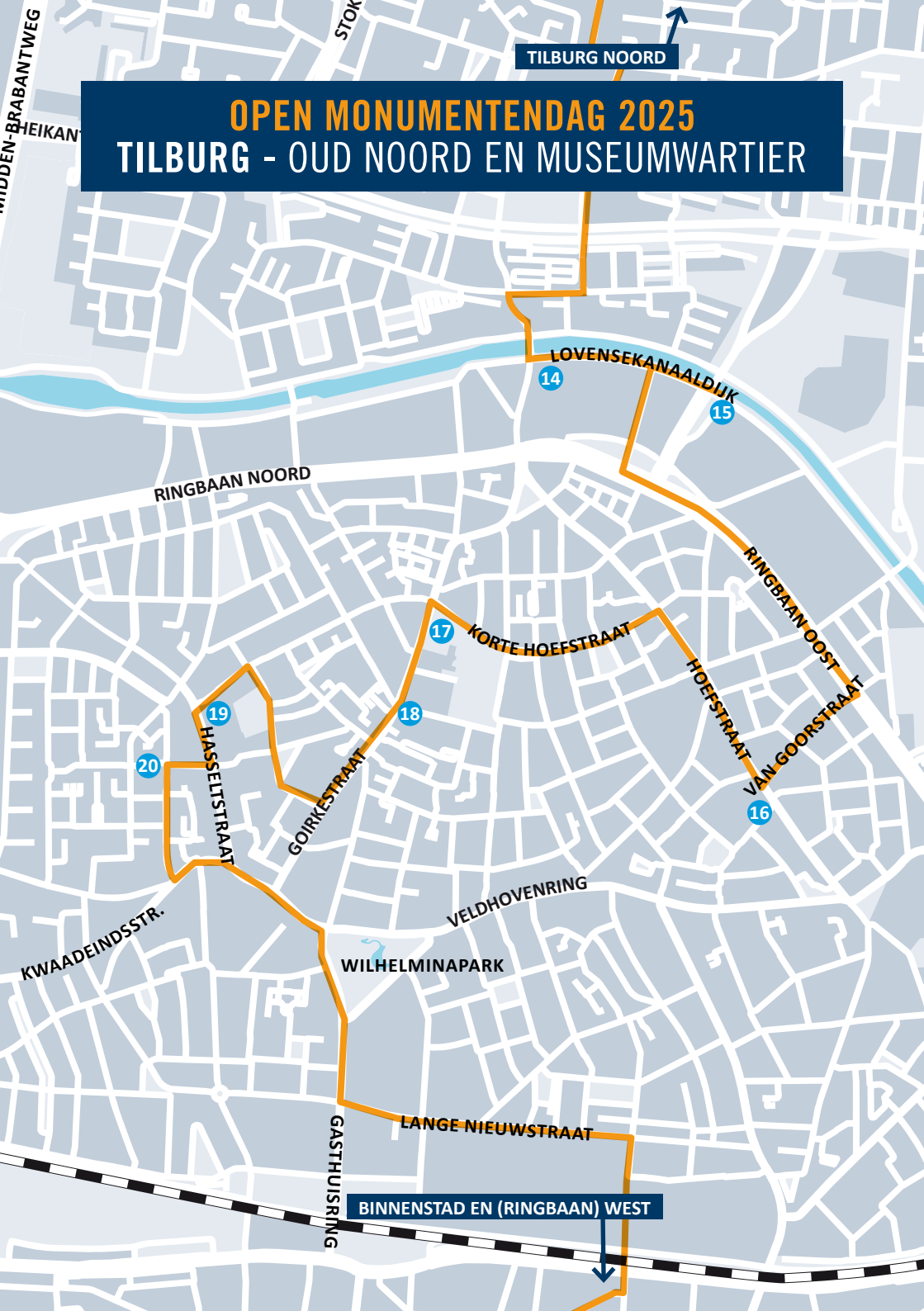
Oude Markt. Stadhuisstraat 6 **Heikese kerk**. → Oversteken naar Kapelhof 6 **kapel O.L.V. ter Nood**. → Doorlopen en linksaf Heuvelstraat 141 **Pauluskerk**. → Linksaf Schoolstraat en meteen rechtsaf Schouwburging. → Bredaseweg 45 **begraafplaats Binnenstad**. → Bredaseweg derde straat links Diepenstraat. → Eerste straat rechts Ruysdaelstraat langs Kromhoutpark. → Thomas van Kempenstraat. → Linksaf Ringbaan-West 300 **kerk Margarita Maria Alacoque / Villa Maria** → oversteken Burg. Rauppstraat → zevende straat rechtsaf Vierwindenlaan → Bredaseweg oversteken Academielaan → Prof. Cobbenhagenlaan oversteken → eerste straat links Prof. Verbernelaan 9 **Nieuw-Apostolische Kerk** (einde route).

Kerkhof Goirkestraat. Foto Ronald Peeters

OPEN MONUMENTENDAG 2025

TILBURG - OUD NOORD EN MUSEUMWARTIER

OUD NOORD EN MUSEUMKWARTIER

13. MARIAKERK / KERK O.L.V. ONBEVLEKT ONTVANGEN

De Schans 121, Tilburg (rijksmonument)

Architect: J.C. van den Heuvel (1825-1904) / 1923 bidkapel door Jos. Donders (1898-1940).

Open: 12.00 – 14.00 uur

Activiteiten: rondleidingen kerk en pastorie-tuin om 12.00 en 13.00 uur (duurt ongeveer 50 minuten) * informatiemarkt met gelegenheid tot ontmoeting, presentaties en een drankje met een hapje

Foto Jan van Oevelen

In 1873-1874 werd op De Schans een nieuw parochiecentrum Heikant gesticht, als eerste afscheiding van de parochie Goirke die sinds 1797 het noordelijk stadsdeel bediende. De kerk werd in 1873 gebouwd. Sinds 1964 is de parochie in handen van de norbertijnen, de 'witheren', die eerder van 1232-1832 het patronaatsrecht in Tilburg hadden, dat wil zeggen het recht om een pastoor te benoemen.

De in sobere neogotische stijl gebouwde kerk is een driebeukige kruiskerk, bestaande uit een hoog middengedeelte met aan beide

zijden twee lage delen. De kerk werd rijk versierd met twintig houten beelden, vier houten reliëfs en een tabernakel, mogelijk deels uit het atelier van de Bossche beeldhouwer H. van der Geld (1838-1914). In 1923 is door architect Jos. Donders de bidkapel gebouwd. De binnenzijde van de kerk werd in 1929 helemaal gepolychromeerd. Na een grondige restauratie in 1968 wordt de kerk in diverse tinten grijs overgeschilderd. In 1987-1988 werden kerk en pastorie weer gerestaureerd. De grotere beelden kregen een plaats in de zijbeuken van de kerk en enkele kleine beelden werden verwerkt in de orgelkast.

Links van het priesterkoor bevindt zich de doopkapel en daarachter de Norbertuskapel, met daarin glas-in-loodramen van Maria, de Heilige Dionysius, de zalige Peerke Donders en de Heilige Augustinus. Peerke Donders heeft rechts van het priesterkoor in 1982, het jaar van zijn zaligverklaring, een eigen kapel gekregen. Daarin staat sinds 1996 een beeld van hem, dat oorspronkelijk in een nis in de gevel van het patronaat tegenover de kerk heeft gestaan. Het orgel uit 1918 met neogotisch front is gemaakt door de Gebr. Vermeulen. In 1931 is een tweede klavier aangebracht en in 1995 heeft het orgel een grondige restauratie ondergaan waarbij het front is teruggebracht in de oorspronkelijke staat.

Rijksmonumenten aan De Schans

Aan het gemeentelijk beschermd stadsgezicht De Schans staan nog meer (niet opengestelde) rijksmonumenten. De pastorie / priorij norbertijnen (nr. 122) dateert uit 1874 en is een ontwerp van de Tilburgse architect H.J. van Tulder (1819-1903).

Het voormalige klooster van de Zusters van Liefde / Sint Leonardusgesticht (nr. 123) stamt uit 1872. Het heeft van 1902 tot 1960 als klooster gediend.

Het Patronaatsgebouw Petrus Donders (nr. 32) dateert uit 1911 en is gebouwd door architect Jos. Donders (1898-1940).

In het plantsoen staat sinds 1924 het beeld

van Onze Lieve Vrouwe van Onbevleete Ontvangenis, vervaardigd door de gebroeders Jan Custers (1867-1942) en Alphons Custers (1875-1930) van het Atelier voor Christelijke Kunst in Stratum.

14. BEELDHOUWERSATELIER CLAESEN

Lovensekanaaldijk 1, Tilburg

Architect: Wim Hansen (1905-1989) uit Rosmalen.

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: uitleg over pand en atelier

Foto's Ronald Peeters

In 1964 liet beeldhouwer Hans Claesen (1925-1995) aan de Lovensekanaaldijk zijn atelier bouwen in de traditionalistische stijl van de Bossche School. Het is ontworpen door architect Wim Hansen, die samen met Nico van der Laan en H. van Hal in 1946 een architectenbureau had opgericht. De stijlkenmerken van de Bossche School komen terug in het interieur van het atelier. Kenmerkend zijn ook de dakbedekking, met overstekende dakpannen, en de diepliggende ramen met ijzeren kozijnen.

Hans Claesen werkte na zijn studie aanvankelijk in een ruimte boven het kantoor van de steenfabriek van zijn vader A.J. Claesen aan de Lovesekanaaldijk. Halverwege de jaren zestig, na onteigening van de fabrieksterreinen en verhuizing van de fabriek naar Etten-Leur, laat hij een beeldhouwersatelier bouwen aan de Lovensekanaaldijk. In de jaren zestig en zeventig heeft hij als beeldhouwer veel samengewerkt met architecten van de Bossche School. Hij heeft er meer dan honderd opdrachten mee uitgevoerd, waarvan veel in de openbare ruimte, vooral in Brabant en Limburg. Het beeldhouwersatelier is thans in gebruik bij zijn dochter Inge Claesen en het is tevens het zomeratelier van haar man graficus/schilder Paul Bogaert.

15. FABRIEK59

Lovensekanaaldijk 47, Tilburg

(gemeentelijk monument)

Architect: P.M.J. Wayers en Ghering & Van Dooren / 2012 Tjeerd Timmermans.

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: begeleide historische wandeling samen met eigenaar Greg Kalfus en architect Tjeerd Timmermans om 12.00, 14.00 en 16.00 uur

Foto's Ronald Peeters

Het gebouw is in 1959 in de stijl van de Wederopbouwarchitectuur ontworpen. FABRIEK59 is een historisch bedrijvenpark dat zijn naam dankt aan het voormalig textielverwerkingsbedrijf Leon Kalfus & Zoon N.V. dat zich in 1934 vanuit Berlijn in de Trouwlaan in Tilburg vestigde. In 1959 opende Leon Kalfus aan de Lovensekanaaldijk een nieuwe bedrijfsruimte waar gebruikte kleding gesorteerd werd op soort, kwaliteit en kleur. De kleding werd vervolgens geëxporteerd; niet alleen naar landen in Europa, maar ook naar Amerika, Afrika en India. De rails en de goederenwagon op het voorterrein herinneren nog aan het vervoer van de textiel uit o.a. Oost-Duitsland dat per trein bij het goederenemplacement van Tilburg arriveerde. De goederenwagon werd dan met een dieplader naar de fabriek gebracht en op de rails geplaatst, waarna deze werd gelost en weer terug getransporteerd. Eind jaren tachtig is het bedrijf gesloten en

werden de bedrijfsgebouwen gefaseerd naar ontwerp van architect Tjeerd Timmermans vanaf 2012 omgebouwd tot units waar diverse ambachtelijke, kleinschalige ondernemingen gehuisvest zijn.

16. KERK HOEFSTRAAT / ANTONIUS VAN PADUAKERK / 360° GLAS

Hoefstraat 199 (rijksmonument)

Architect: A.A.J. (Jos) Margry (1857-1911) uit Rotterdam.

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: rondleidingen in voormalige kerkgebouw en het glasatelier dat daarin is gevestigd * bezichtiging exterieur kerk vanuit de tuin

Foto Ronald Peeters

Foto Ronald Peeters

Stilistisch vormt de kerk een overgang tussen het neoromaans en neobyzantijns of een combinatie daarvan. De bakstenen van de kerk zijn afkomstig uit de (in 1923 gesloopte) steenfabriek van J.C. Claesen & Co, die zich tegenover de kerk bevond.

De kerk heeft een rijke decoratie van het interieur met een bijzondere glaskoepel in de vieringtoren. Het interieur heeft afwisselend muurvlakken van schoon metselwerk met sierbanden en bepleisterde geschilderde velden. Het merendeel van de schilderijen is vanaf 1925 vervaardigd door H. Sensen uit Kevelaer. Verder zijn er uit de eerste periode veel non-figuratieve schilderijen met gestileerde florale patronen. De schilderijen in de koepel dateren uit 1939. De glas-in-loodramen van de Mariakapel, het koor en bij het Maria-en-Jozefaltaar worden in 1913 vervaardigd door Ed Löhner (1853-1918). E. Mengelberg uit Utrecht leverde in 1920 een raam voor de doopkapel. De schilderijen op de orgelwand van de Tilburgse kunstenaar Kees Mandos (1913-2001) zijn aangebracht in 1950.

In 1999 werd de kerk verkocht aan Stef Hagemier om er zijn glasatelier in te vestigen. Het monument is in 2003-2004 van binnen heringericht. Er is gekozen voor het principe van een doos in een doos: in het oude gebouw is een constructie geplaatst die ruimte biedt voor het glazeniersbedrijf. Hierdoor kon de nieuwe functie volledig worden ondergebracht in de nieuwe doos. Het interieur is zo

weinig mogelijk aangetast en is er bovendien nog de vrijwel volledige beleving van de binnenruimte. De altaren zijn verwijderd voor gebruik in andere kerken. 360° Glas is een afsplitsing van Glasatelier Hagemier. De naast de kerk gelegen pastorie (rijksmonument) – eveneens een ontwerp van Margry – wordt in 2025 als Villa Padua omgebouwd tot appartementen.

17. GOIRKESE KERK / SINT DIONYSIUSKERK EN KERKHOF

Goirkestraat 68, Tilburg (rijksmonument)

Architecten: 1839: Hendrik Essens (1776-1845) uit Oisterwijk / 1903: François de Beer (1873-1960) uit Tilburg / 1938: C.H. de Bever (1897-1965) uit Eindhoven.

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: vieringtoren onder begeleiding te bezoeken * kleine tentoonstelling over het monumentale Smits-orgel * vrije bezichtiging kerk en kerkhof

Foto Ronald Peeters

Het in neogotische stijl gebouwde schip uit 1839 van architect Essens is het oudste deel van de Sint Dionysiuskerk. Hij paste hier de zogeheten Willem II-gotiek toe, een vroeg voorbeeld van de gothic revival die koning Willem II in Engeland had opgedaan. De kerk

is gebouwd onder toezicht van ingenieurs van Rijkswaterstaat en wordt daarom ook een Waterstaatskerk genoemd.

In 1903 kreeg de kerk een nieuwe voorgevel met torenspits in neogotische bouwstijl. Architect was François de Beer. In 1938 werd begonnen met een totale nieuwbouw van het gebedshuis, in traditionalistische stijl uitgevoerd door Kees de Bever. Aan de achterzijde van de kerk werd een groot transept met vieringtoren gebouwd. De torenspits uit 1903 is in 1966 weer afgebroken. De kerk is tussen 2007-2015 gerestaureerd en gerenoveerd. Sinds deze renovatie is alleen het schip van de kerk in gebruik. In het linker transept is een nieuwe afgesloten aularuimte gebouwd, die dienst doet als een functionele accommodatie voor koorrepetities, vergaderingen en diensten in de winterperiode. Het rechter transept is wandelruimte en opslagplaats geworden. In de voorgevel zijn twee gietijzeren beelden van het H. Hart en van O.L. Vrouw van het H. Hart uit 1904 te zien. Deze zijn vervaardigd door ijzergieterij Fa. W. van der Schoot uit Tilburg.

Het interieur van de kerk wordt verder opgesierd door 34 beelden. Twee beelden dateren uit de zeventiende eeuw (Sint Norbertus en Sint Quirinus). Enkele interieurstukken zijn van Belgische kunstenaars, zoals het schilderij de 'Onthoofding van de H. Dionysius' van de Luikse historieschilder Antoine Wiertz uit 1842. In 1907 werd een nieuwe kerkpolychromie aangebracht door de Bossche kerk- en decoratieschilder Dorus Hermens (1871-1931), naar ontwerp van architect Jos. Cuypers. De polychromie bestaat uit engelen in het middenschip en verder symbolische motieven, bloemen en kransen. In 2010 is de beschildering gerestaureerd. De apsischildering uit 1938 is van Jos ten Horn (1894-1956). In de kerk bevinden zich negentien gebrandschilderde glas-in-lood ramen, onder andere van P.J.H. Cuypers uit 1929 en van de Tilburgse glazenier Piet Clijnen (1909-1977) uit 1945. Een van de oudste inventarisstukken in de kerk is een hardstenen doopvont uit 1590. De plaats van herkomst is onbekend. Hij

moet nog in de oude Tilburgse kerk aan de Markt hebben gestaan. Een andere doopvont dateert uit 1876.

De vier gebeeldhouwde biechtstoelen uit 1860-1863 komen uit het atelier van de Gebroeders Goossens uit Den Bosch. De kerkbanken in neorenaissancestijl zijn in 1912 ontworpen door de Tilburgse architect C.J. van Meerendonk (1877-1959). Het orgel is in 1905 gemaakt door de gebroeders Smits uit Reek.

Kerkhof

Begin 1816 is ten noorden van de toenmalige schuurkerk het eerste deel van dit kerkhof aangelegd. In 1882 wordt de grond achter de kerk erbij getrokken. Zijn huidige vorm verkrijgt het kerkhof in 1892. Het is een begraafplaats voor vele textielabrikanten en textielarbeiders. Van de ruim duizend grafmonumenten zijn er zes aangewezen als rijksmonument, namelijk de nummers: A 6-2, CD 35, CD 37, D 2-8, E 15-13 en E 15-02. Aan de straatzijde een smeedijzeren hekwerk (rijksmonument). Op de hoekpilasters staan vier gietijzeren beelden, vervaardigd door ijzergieterij Fa. W. van der Schoot uit Tilburg in 1904. Van links naar rechts: Johannes de Doper, twee apocalyptische engelen, en Sint Jozef.

18. TEXTIELMUSEUM

Goirkestraat 96, Tilburg (rijksmonument)

Architecten: Onbekend / entreegebouw uit 2008 van Cepezed uit Delft.

Open (gratis entree): 12.00 – 17.00 uur

Activiteiten: 'In Gesprek met ons Gebouw', verspreid in en om het gebouw zullen de rondleiders bezoekers te woord staan om de historie te duiden en de huidige functie toelichten * horeca

Foto Ronald Peeters

Foto Jan van Oevelen

Het TextielMuseum is gevestigd in een van de belangrijkste voormalige textielfabrieken van Tilburg, gebouwd en gerund door Christiaan Mommers (1836-1900). De lage fabriek met houten sheddak (1876-1878) was een weverij. De hoge fabriek (1885; verlengd in 1894) was een spinnerij. Met 3500 vierkante meter nuttig oppervlak was de hoogbouw van de textielfabriek van C. Mommers het grootste negentiende-eeuwse Tilburgse fabrieksgebouw. De fabrikantenvilla aan de straatzijde dateert uit 1889.

Op het fabrieksterrein waren achtereenvolgens/gelijktijdig gevestigd de firma A. Pessers Azn. (1857-1922), de N.V. Wollenstoffenfabriek C. Mommers & Co (1861-1951), de N.V. Wollenstoffenfabriek George Dröge (1922-1978), de N.V. Wollenstoffenfabriek Brouwers van Glabbeek (1951-1963) en tenslotte de firma M. van Beurden van Moll (1964-1980). Links van het entreegebouw staat als onderdeel van het museumcomplex de voormalige

textielfabriek van George Dröge uit 1937. Dit drie bouwlagen tellende gebouw met een sheddak en een plat dak aan de voorzijde bestaat uit een betonskelet met gemetselde borstweringen onder stalen ramen. In 1985 werd het fabriekscomplex na een grondige restauratie en verbouwing de huisvesting van het TextielMuseum. Sinds 2008 is het nieuwe, geheel transparante entreegebouw van Architectenbureau Cepezed uit Delft het boegbeeld van het museum. Het TextielLab is de professionele werkplaats van het museum waar talentvolle ontwerpers en kunstenaars werken aan de textielprojecten van morgen. De combinatie van historische en moderne architectuur symboliseert het karakter van het museum: het verbindt textielerfgoed met de moderne tijd en de toekomst van textiel.

Podcastserie Museumkwartier Toen en nu in Tilburg

In de vijfdelige podcastserie 'Toen en nu in Tilburg' neemt Nol Havens, bekend van VOF de Kunst, je mee naar het Museumkwartier van Tilburg. Samen met bewoners en experts ontdekt Nol dat wat je niet ziet: de verhalen, plekken en herinneringen die het Museumkwartier zo bijzonder maken. Dus pak een kopje koffie... of thee en ontdek de draden die ons nu verbinden met de Tilburgers van toen.

19. HASSELTSE KERK / MFA DE POORTEN / EN KERKHOF

Hasseltstraat 194 / Lambert de Wijsstraat 13
Architect: A.G. (Hubert) de Beer (1844-1898)
/ 2005: verbouwing door Ad Smeulders.

Open: 12.00 – 17.00 uur

Activiteiten: expositie voormalige kasteel van Tilburg (eerste verdieping via trap of lift) * start buurtwandelingen (zie kadertekst)

Foto Ronald Peeters

Foto Ronald Peeters

In 1898 wordt de kerk van Onze Lieve Vrouw van de Heilige Rozenkrans, beter bekend als de Hasseltse kerk, in gebruik genomen. Het ontwerp van deze in neogotische stijl gebouwde kerk is van architect Hubert de Beer. Hij overleed vlak voordat de kerk klaar was, en zijn werk werd voortgezet door zijn broer Jan de Beer.

In de apsis zijn in 1918 en 1919 veertien glas-in-loodramen door Atelier Joep Nicolas in Roermond geplaatst. In 1994 viel het besluit om de kerk te sluiten en in 1998 kocht woningbouwcorporatie Tiwos de kerk om er een wijkcentrum van te maken. In 1998 werd de kerk als gebedshuis gesloten en de interieurstukken gingen naar Sint Oedenrode. In 2000 werd Ad Smeulders van Luijten | Smeulders | Architecten als nieuwe architect aangezocht met Femke Gerris als interieurarchitect. In 2003 brak er brand uit waardoor de kerk ernstig beschadigd raakte, het dak stortte in maar de muren bleven overeind staan. In 2004 werd de kerk voorzien van een nieuwe stalen torenspits. De glas-in-loodramen werden gerestaureerd door glazenier Jos van Alphen. In 2005 is de voormalige kerk als MFA De Poorten, wijkcentrum van Goirke, Hasselt en Bouwmeestersbuurt, in gebruik genomen. In 2012 richtte Stadsmuseum Tilburg op de eerste verdieping een permanente expositie in over het kasteel van Tilburg en zijn bewoners.

Pastorie

De pastorie naast de kerk in 1898 gebouwd door aannemer J.W. Kocken uit Tilburg. In 1998 verloor het tegelijk met de sluiting van de kerk zijn functie als pastorie. Architect Ad Smeulders verbond bij de verbouwing van de kerk de pastorie door middel van een glazen gang. Er zijn nu het jongerenwerk en de kantoren van MFA De Poorten in gevestigd.

Kerkhof Hasselt, Lambert de Wijsstraat

Achter de Hasseltse kerk ligt sinds 1898 een kerkhof. Er is een afscheidsplaats aangelegd. Daar staan ook de voormalige vieringtoren met kruis en haan en een drietal beelden op gemetselde voetstukken. Centraal het in beton gegoten beeld Onze Lieve Vrouw van de Heilige Rozenkrans, dat zich oorspronkelijk boven het hoofdportaal van de kerk bevond. Dit beeld uit 1947 is een vervanging van het beeld dat tijdens de beschieting van 1945 verloren ging. Het beeld wordt geflankeerd door twee kalkstenen gevelbeelden van Jozef (links) en Dominicus (rechts). Deze zijn in 1923 vervaardigd door Albert Verschuuren (1887-1953). Zij stonden oorspronkelijk in de gevel van de kerk.

Op de begraafplaats liggen ook enkele bijzondere oorlogsgraven van door een Duitse granaatbeschieting op 17 januari 1945 omgekomen bewoners van de Hasselt. Twaalf van de zestien omgekomen slachtoffers zijn hier gezamenlijk begraven.

Stadsgidserij Tilburg organiseert Buurtwandeling Hasseltstraat en omgeving

Tijdstippen:

13.00, 14.30 uur en 16.00 uur (wandeling duurt 1 uur; gratis deelname)

Verzamelpunt:

Centrale hal van de MFA De Poorten

Vooraf aanmelden via:

beerens@stadsgidserij.nl
(maximaal 15 deelnemers)

Stadsgids Frans Beerens leidt u o.a. rond door de Hasseltstraat, langs Kasteelhoeve, Stenen Kamerpark en over het kerkhof.

20. KASTEEL VAN TILBURG

Stenen Kamerpark

Architect: onbekend.

Open: 12.00 – 17.00 uur

Activiteiten: ontwerp een nieuw modern kasteel voor het Stenen Kamerpark; stel je eigen mini kasteel samen met houten blokken en een dotje lijm; een tafel vol houten vormen van verschillende maten en kleuren liggen voor je klaar (verzorgd door Bakfietsjuf Marjo) * wijkbewoner Mark van Duppen vertelt over de eerste Stenen Kamer van Tilburg.

Het kasteel van Tilburg omstreeks 1690. Coll. Regionaal Archief Tilburg.

De opgraving van het kasteel in 1979. Foto Jan Brieffies. Coll. Regionaal Archief Tilburg.

Al in 1450 stond er in De Hasselt een kasteel. Wanneer het gebouwd werd, is onbekend. In 1450 is er in de archiefbronnen een vermelding van de 'steenen camer'. Hiermee wordt een kasteel bedoeld, dat toen in het bezit van de familie Back. In 1477 verkochten Gerrit en Jan Back het 'huys geheiten die sthenen camer' aan Jan van Haestrecht, heer van Tilburg en Goirle. In 1581 werd het kasteel door de Staatse troepen veroverd en in brand gestoken. Omstreeks 1600 is het weer opgebouwd. Het kasteel kwam in bezit van achtereenvolgens de families Van Malsen, Van Grobbendonck en Van Hessen Kassel. Prins Wilhelm VIII landgraaf van Hessen-Kassel verkocht het kasteel in 1754 aan Gijsbertus Steenbergensis graaf van Hogendorp van Hofwegen. Deze heeft het kasteel in 1755 tot aan de fundamenteën laten afbreken en op dezelfde plaats werd een vierkant gebouw opgericht. Daar zijn geen afbeeldingen van bekend. In 1858 werd het kasteel door de familie Van Hogendorp openbaar verkocht. Koper was Johannes van der Made, wijnkooper te Klundert, die het in 1859 liet slopen. In 1876 werd op het kasteelterrein de fabriek van N. Pessers & Zonen opgericht, die in 1977 is gesloopt. Van 1978 tot 1980 waren er opgravingen op het kasteelterrein. Hierbij werden de fundamenteën van het kasteel uit alle bouwfases blootgelegd. Vele duizenden, met name aardewerkvondsten, werden geborgen. In het huidige Stenen Kamerpark zijn de fundamenteën opgemetseld als een vereenvoudigd beeld van de plattegrond van

dit kasteel. Een plaquette geeft enige historische toelichting. Een aantal archeologische vondsten is permanent tentoongesteld op de eerste verdieping van MFA De Poorten in de Hasseltstraat.

Stadsgidserij Tilburg organiseert Architectuurwandeling Wilhelminapark en Goirkestraat

Tijdstip:

13.00 uur (wandeling duurt 2 uur; gratis deelname)

Verzamelpunt:

Wilhelminapark 63 (voormalige Melkfabriek CTM)

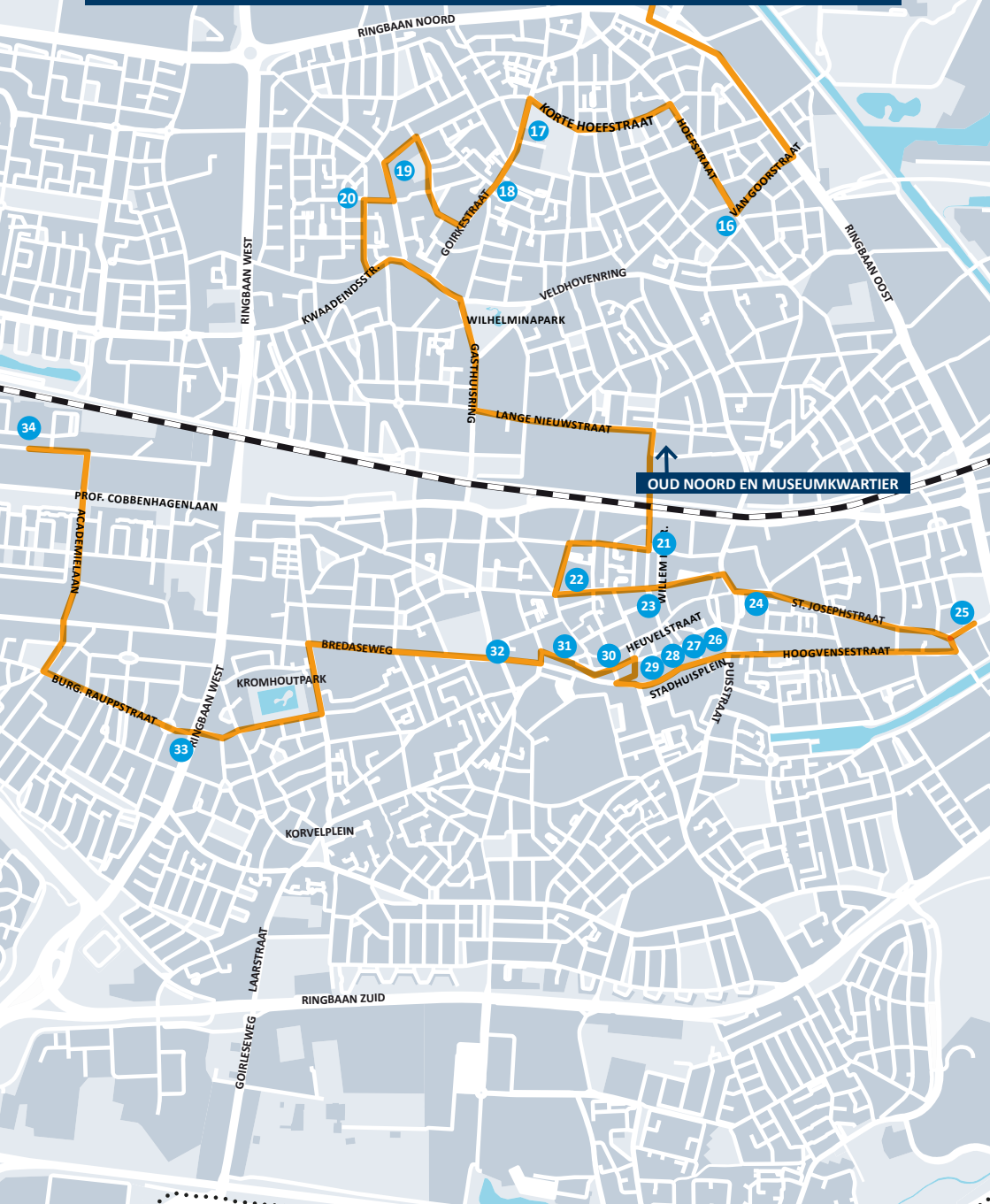
Vooraf aanmelden via:

giesbers@stadsgidserij.nl
(maximaal 15 deelnemers)

Stadsgids Piet Giesbers leidt u rond: "We beginnen bij de voormalige Melkfabriek CTM aan het Wilhelminapark. Vanaf daar gaan we langs diverse historische panden die aan het park liggen, o.a. het voormalig politiebureau. Daarna door naar de Goirkestraat (langs het Tramstation). In de Goirkestraat bekijken we diverse historische panden o.a. van de fabrikanten Elias, Franken en Pessers. We gaan langs panden van architecten zoals Donders, De Beer, Van Meerendonck en Van der Valk. De wandeling eindigt bij de Goirkese Kerk."

OPEN MONUMENTENDAG 2025

TILBURG - BINNENSTAD EN (RINGBAAN) WEST

BINNENSTAD EN (RINGBAAN) WEST

21. SYNAGOGUE

Willem II-straat 20 (rijksmonument)

Architect: Edouard Fremau (1836-1892).

Open: 13.00 – 16.00 uur

Activiteiten: leden van de Liberaal Joodse Gemeente Brabant zijn aanwezig om iets te vertellen over de sjoel (synagoge) en het Jodendom

Foto's Ronald Peeters

straat. De in Brussel geboren Fremau bouwde in 1873 een nieuwe synagoge in oriëntaalse ('Moorsche') stijl in de in 1870 aangelegde Comediestraat (nu Willem II-straat). Die stijl is onder andere goed te zien aan de hoge vensters in de zijgevel, die afgesloten worden door spitse hoefijzerbogen, gecombineerd met accoladeboogbeëindiging. Een dergelijke, op oosterse motieven geïnspireerde ornamentiek is gebaseerd op Duitse synagogen (Berlijn, Dresden).

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het interieur geheel vernield. Na de oorlog wordt de synagoge hersteld en in 1949 weer als synagoge voor de orthodox-Joodse gemeenschap opnieuw ingewijd en weer in gebruik genomen. Sinds 1994 is het gebouw eigendom van de Liberaal Joodse Gemeente Brabant. Na een grondige restauratie werd de synagoge in 1998 opnieuw ingewijd. In een aparte ruimte links van het gebouw is het mikwe gerestaureerd en weer voor reinigingsrituelen in gebruik genomen. Dit is zeer bijzonder want er bestaan er nog maar acht van in Nederland.

Helga Deuntuin

Naast de synagoge ligt sinds 2007 de Helga Deuntuin, die is ingericht als herinneringsplek voor Joodse Holocaustslachtoffers, met onder andere een bronzen verbeelding van het Joodse meisje Helga Deen (1925-1943), een ontwerp van Margot Homan. Tegen de muur van de synagoge is in bronzen letters een gedicht van Jasper Mikkers aangebracht. In het plaveisel van de tuin zijn zeven zogenaamde struikelstenen aangebracht ter nagedachtenis van joodse slachtoffers, waarvan hun laatste woonadressen niet meer bestaan. Voor het pand Willem II-straat 18 liggen ook twee struikelstenen.

In 1820 kreeg Tilburg een eerste synagoge aan 't Ven (Piusplein). Omdat de joodse gemeenschap snel groeide, verhuisde de synagoge al gauw naar een pand in de Zomer-

22. KESSELS MUSEUM / NIEUWE KONINKLIJKE HARMONIE / HUIS VAN MUZIEK
Stationsstraat 26 (gemeentelijk monument)
Architect: W.A. Claassen (1843-1914).

Open (gratis entree): 12.00 – 17.00 uur

Activiteiten: zaalgidsen geven toelichting over de collectie en de geschiedenis van muziekinstrumentenfabriek Kessels * medewerkers Restauratieatelier vertellen wat herstel en onderhoud kan betekenen * horeca

Foto's Ronald Peeters

Het gebouw is in 1878 in Eclectische stijl gebouwd als sociëteit en concertzaal met feesttuin. De concertzaal, later bioscoop, is in de Tweede Wereldoorlog door een bom verwoest en in 1958 herbouwd. Het oorspronkelijke gebouw werd enkele jaren geleden

gerestaureerd en een later aangebouwde zaal werd afgebroken. In de voormalige tuin werden appartementen gerealiseerd.

De sociëteit Nieuwe (sinds 1850 Koninklijke) Harmonie is in 1843 opgericht. Vanaf 1850 verzorgde het muziekkorps zogeheten Armenconcerten, die tot 1966 een traditie zouden zijn. De vroegere leden waren hoofdzakelijk fabrikanten en gegoede middenstanders. Het is nog altijd een bloeiende vereniging die verschillende orkesten en muziekgezelschappen herbergt: het Harmonieorkest, Intermezzo, het Laatbloeiersorkest en het Klarinet ensemble.

In het nu zo genoemde Huis van Muziek is ook het Kessels Museum gehuisvest. Dit museum beheert het erfgoed van Kessels Muziekinstrumentenfabriek (1886-1955). Men beleeft er de verhalen én de muziek die daarbij hoort. Met een aansprekende vaste presentatie en prikkelende (muzikale) activiteiten, wordt dit erfgoed toegankelijk gemaakt voor een breed publiek; van specialist en muzikkenner tot gezinnen met kinderen en schoolgroepen. Centraal staat het makers aspect en gaat van het maken en restaureren van muziekinstrumenten in het Restauratieatelier tot het maken van instrumentjes en muziek door kinderen in het MuziekLab. Dit alles onder de missie 'muziek verbindt met beleving van muziek'!

23. CINECITTA FILMS & MEER / RISTOBAR29
Willem II-straat 29 (rijksmonument)
Architect: Edouard Fremau (1836-1892).

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: de historische filmzaal is 'tussen de films door' te bekijken * restaurant is vrij toegankelijk * horeca

Foto Ronald Peeters

Het pand is in twee fases gebouwd voor de Koninklijke Liedertafel Souvenir des Montagnards. Fremau ontwierp in Eclectische stijl in 1876 de concertzaal en in 1877 de sociëteit aan de voorkant. Opvallend zijn het balkon met gietijzeren balustraden met florale motieven en de drie gestucte stenen dakkapellen met in elk een zogenaamde oeil de boeuf. Het rijksmonument heeft in 2012 een grootscheepse verbouwing en restauratie ondergaan. Na de verbouwing zijn er drie bioscoopzalen, een multifunctionele zaal, een stijlvolle vergaderkamer, restaurant en bar gerealiseerd, die in 2014 werden opengesteld. Eind 2020 is Cinecitta uitgebreid met twee ondergrondse filmzalen en een atrium met grootstedelijke allure. Sinds 1904 worden er hier al films vertoond. Reizende gezelschappen brachten destijds zelf de benodigde apparatuur mee en ondersteunden de films met muziek, zang en explicatie in de concertzaal van de Souvenir des Montagnards. Vanwege de massale belangstelling voor het wonder van het witte doek werd in 1916 in het Souvenirgebouw een permanente filmzaal geopend: De Nieuwe Bioscoop. Later veranderde de naam in Cinema Royal, Camera, Ambassade en – sinds 1983 – Cinecitta. De naam Cinecitta verwijst naar de beroemde filmstudio's in Rome.

24. HEUVELSE KERK / SINT JOZEFKERK
Heuvelring 122 (rijksmonument)
Architecten: Hendrik van Tulder (1819-1903) / In 1955 en 1956 uitgebreid naar ontwerp van Jan Donders (1902-1976).

Open: zaterdag 13 september van 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: beklimming van de toren tot aan de orgels * bezichtiging kelder onder de kerk * onder begeleiding van een gids bezichtiging van de gewelven van het middenschip (maximaal vier personen per rondleiding) * onder begeleiding van een gids bezoeken van de klokken (maximaal twee personen per rondleiding) * stiltemoment in de kapel * stadsorganist Rob Nederlof zal een uitleg geven over de orgels en deze bespelen * gratis koffie of thee met een versnapering * kleine expositie van bouwtekeningen en foto's van de restauratie

Foto's Ronald Peeters

De Sint Jozefkerk werd vanaf 1872 gebouwd naar een ontwerp van architect Hendrik van Tulder. De neogotische kruisbasiliek werd pas in 1888 voltooid met twee 72 meter hoge torens en het schip. In 1955 en 1956 is de kerk uitgebreid met twee dwarsbeuken (transepten) in neoromaanse stijl, naar ontwerp van het bureau van Jan Donders.

Het interieur is indrukwekkend, met fraaie glas-in-loodramen, het neogotische hoogaltaar van Hendrik van der Geld (1881), het Smits-orgel (1893) en fresco-kruiswegstaties van Geo de Geeteren (1909-1910). De glas-in-loodramen in het zuid- en noordertransept komen uit het atelier van Stalens en Janssens te Antwerpen.

Aan de buitenkant van de kerk staat in de gevelspits een 2,20 met hoog verguld koperen beeld van Sint Jozef (1889). Boven de hoofdentree is een reliëf aangebracht, waarin de vlucht naar Egypte van Jozef, Maria en Jezus wordt verbeeld. Dit reliëf is in 1890 gemaakt door Piet van Tielraden (1854-1934).

Heilig Hartmonument

Op het voorterrein staat het Heilig-Hartmonument (ook een rijksmonument). Het bronzen beeld op een sokkel en ommuring van Muschelkalksteen is in 1921 vervaardigd door Atelier voor Kerkelijke Kunst Auguste

Hermans uit Roermond en kwam tot stand dankzij geldelijke giften van de Tilburgse bevolking.

Pastorie

De naast de kerk gelegen pastorie (rijksmonument; niet opengesteld) is in de achttiende eeuw als woonhuis voor Cornelis de Bresser gebouwd en was in 1795 een veldhospitaal van het Franse leger. In 1819 was het een armenweeshuis, en na de brand van 5 augustus 1821 werd het kantongerecht en later postkantoor. Ook waren er de hoofdwacht van de Nederlandse Schutterij Noord-Brabant en een brigade Gendarmerie een tijd gelegerd. Omstreeks 1870 werd het pand in Eclectische stijl verbouwd tot pastorie, maar behield de oudere kern die minstens tot de achttiende eeuw teruggaat. Sinds 2023 is het pand verhuurd aan de Stichting Ateliers Tilburg.

Stadsgidserij Tilburg organiseert Architectuurwandeling Binnenstad

Tijdstip:

13.00 uur (wandeling duurt 2 uur)

Verzamelpunt:

Heuvelse kerk, Heuvelring 122

Vooraf aanmelden via:

giesbers@stadsgidserij.nl (maximaal 15 deelnemers; gratis deelname)

De start is op de Heuvel voor de Heuvelse kerk. De stadsgids leidt u rond: "Op de Heuvelring bezichtigen we panden van Jos. Bedaux, Blomjous en Jos. Donders. Dan gaat de route via de Telexstraat langs de gevel van de kindervanfabriek van Van Delft en de tegelmozaïek van Smits Wollenstoffen in de IJzerstraat. Daarna langs de Synagoge door naar de Poststraat langs het pand van Schijvens (Amsterdamse school) en het woonhuis van Donders. In de Stationsstraat vinden we diverse panden van Van der Valk, Van

Hoof en ook weer Donders. In de Nieuwlandstraat gaan we langs De Refter (Van Hoof) en de Slagerij van Ooms (Bloem). We bekijken panden in de stijl van Amsterdamse School op het Radiopleintje en lopen dan via de Oude Markt naar de Heikese kerk (o.a. architect Van Hoof). Afsluiting is dan op het Stadsforum met het voormalige Kantongerecht (Bedaux) en het Paleis Raadhuis."

25. BEGRAAFPLAATS HEUVEL

Sint Josephstraat 3 (hekwerk en zestien graven zijn gemeentelijk monument)

Architecten: Diversen.

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: vrije bezichtiging * rondleidingen op de begraafplaats door Helma Horvers van de Stichting Funerair Erfgoed Tilburg (om 12.00 en 14.00 uur)

Foto Ronald Peeters

De begraafplaats van de parochie Heuvel is in 1873 niet direct bij de kerk maar aan de Hoge Dries aangelegd, in wat toen nog een buitengebied was. Uit oogpunt van hygië-

ne mochten in de negentiende eeuw geen begraafplaatsen meer binnen de bebouwde kom worden aangelegd. Het braakliggend terrein aan de Hoge Dries lag daar net buiten. In 1880 werd om de bijna rechthoekige begraafplaats een hekwerk geplaatst, met aan de straatzijde vier hekpalen van machinale baksteen met hardstenen afdekplaat. Daartussen bevindt zich een ijzeren hekwerk met pijlpuntmotieven tussen zuilen. Het hekwerk en zestien graven staan op de gemeentelijke monumentenlijst. Het betreffen vooral rijk gedetailleerde graven van fabrikantenfamilies en kleine beeldhouwde kindergraven. Enkele bekende personen die er liggen zijn burgemeester Jan van de Mortel (1880-1947), lakenverver en gemeenteraadslid Caspar Houben (1823-1899) en wielrenner 'kanonbal' Jan Pijnenburg (1906-1979). Er bevinden zich ook vijf oorlogsgraven.

26. PALEIS-RAADHUIS

Willemsplein 1 (rijksmonument)

Architecten: Jan C. Boon / verbouwing 1936 Oscar Leeuw (1866-1944) uit Nijmegen.

Open: zaterdag 13 en zondag 14 september van 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: alleen op zaterdag: elk uur rondleidingen door raadsleden vanuit het Stadhuis * overhandiging boek 'Tilburg nostalgisch' van Chris Ooms aan wethouder Peter Kok (13.00 uur) * **op zaterdag en zondag:** foto expositie 'Tilburg in heden, verleden en toekomst' door Fixeer * **alleen op zondag:** pop-up bioscoop Regionaal Archief Tilburg met oude films van Tilburg in vervlogen jaren * bouwplaat en speurtocht * bezoekers kunnen in de voetsporen treden van Vincent van Gogh door op dezelfde plaats de details van het paleis te tekenen, begeleid door een kunstenaar (11.30-12.15 uur, 13.00-13.45 uur en 15.00-15.45 uur) * rondleiding door gids Gerard Otten (12.15 uur en 14.30 uur) * lezing glas-in-lood door stadsconservator Petra Robben (13.30 uur)

Foto Ronald Peeters

Paleis-Raadhuis in 1965. Foto Schmidlin, coll. Regionaal Archief Tilburg

Kroonprins Willem verbleef vanaf 1831 vanwege de Tiendaagse Veldtocht regelmatig in zijn hoofdkwartier Tilburg. Hij bewoonde het zogenaamde 'oude paleis', een fabrikantenwoning die tot 1873 recht tegenover het huidige Paleis-Raadhuis stond. Op de betonnen fontein van Beljon op het voorplein herinnert een bronzen plaquette hier nog aan. Na zijn troonsbestijging als koning Willem II in 1840 werd bij hem de behoefte om een groter en waardiger paleis als zuidelijke residentie te bouwen steeds groter. Grote haast had hij er echter niet mee, want pas in 1847 werd met de bouw begonnen. De vorst zou zelf het basisontwerp hebben bedacht, geïnspireerd door het Strawberry Hill House in Londen, dat uit de vroege achttiende eeuw stamt. Architect was zijn bouwmeester Jan C. Boon. Aannemer was de Tilburgse timmerman Adriaan Goyarts.

De koning heeft het paleis helaas nooit kunnen bewonen. Hij overleed in zijn 'oude paleis' in 1849, nog voordat zijn nieuwe onderkomen dat jaar werd opgeleverd. Het nieuwe paleis werd, behalve door een huisbewaarder met zijn gezin in het souterrain, niet meer bewoond en het bleef leeg staan tot 1864 toen het door de erfgenamen aan de gemeente Tilburg werd geschonken onder de voorwaarde dat er een Rijks-HBS met de naam Koning Willem II in zou worden gehuisvest. De Rijks-HBS Koning Willem II zat hier van 1866 tot 1934. Een van de eerste leerlingen was de wereldberoemd geworden schilder Vincent van Gogh, die er van 1866-1868 heeft gestudeerd.

In 1934 bepaalde koningin Wilhelmina dat het gebouw bestemd mocht worden als representatief stadhuis. De Rijks-HBS is in 1936 door architect Oscar Leeuw in art-decostijl verbouwd tot representatief Paleis-Raadhuis. De oprijlaan met vijver zijn verdwenen bij de bouw van de ondergrondse parkeergarage voor het stadhuis in 1971. In 2022 is die garage gesloopt en werd het paleis met het stadhuis verbonden.

Het interieur van het Paleis-Raadhuis is nog volledig intact. Er hangen vele geschilderde portretten van personen die een historische relatie met de stad hebben.

27. STADHUIS Stadhuisplein 130

Architect: Het stadhuis is in 1971 gebouwd onder architectuur van de Rotterdamse architect Kraayvanger.

Open dag: tijdens de Week van de Democratie op zaterdag 13 september van 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: elk uur rondleidingen door raadsleden door Stadhuis en Paleis-Raadhuis * informatiemarkt en kennismaken met politieke partijen en raadsleden * kidsplein met activiteiten voor kinderen

Virtuele tour

Foto Jan van Oevelen

Foto Ronald Peeters

In 2021 werd het stadhuis ingrijpend vernieuwd. De verbouwing startte in december 2018. BAM Bouw en Techniek was ervoor verantwoordelijk. Het ontwerp is van DEDRIE architecten en het interieurontwerp van Common Affairs. Diverse monumentale elementen van het oorspronkelijke gebouw zijn bewaard gebleven.

In de grote entreehal zijn historische objecten uit de Stadscollectie Tilburg te zien. Het zijn schilderijen, beeldhouwwerken en een glas-inloodraam m.b.t. koning Willem II. Bij de ingang zijn de eikenhouten voordeur en twee zinken beelden (Handel en Nijverheid) van het in 1971 afgebroken oude stadhuis te bezichtigen.

28. VOORMALIG KANTONGERECHT Stadhuisplein 75 (gemeentelijk monument) Architect: Jos. Bedaux (1910-1989).

Open: 12.00 – 15.00 uur

Activiteiten: rondleidingen door architect Thomas Bedaux (kleinzoon van architect Jos. Bedaux) om 12.00, 13.00, 14.00 en 15.00 uur * handout voor fietsroute langs panden van Jos. Bedaux verkrijgbaar (introdactie hierover na iedere rondleiding)

Foto Ronald Peeters

Het voormalige kantongerechtsgebouw (na 2014 Rechtbank Zeeland-West-Brabant) uit 1968 is een ontwerp van de bekende Tilburgse architect Jos. Bedaux. In 2020 is het als gerechtsgebouw gesloten en door het Rijksvastgoedbedrijf verkocht. Vanaf 2024 is er onder andere het bureau van Bedaux De Brouwer Architecten gehuisvest. Dit monumentale gebouw neemt een belangrijke plek in binnen het oeuvre van oprichter Jos. Bedaux.

Het gebouw is grotendeels bekleed met lichtgrijze Muschelkalksteen die als een huid rondom het volume is getrokken. De gevels zijn afwisselend gesloten of juist heel transparant, maar altijd dynamisch en ritmisch. Aan de zuidoostzijde ter plaatse van de patio

wordt het natuursteen opgetrokken en toont het de gelige bakstenen binnenwereld van het gebouw. Dit metselwerk is verfraaid met een monumentaal bakstenen kunstwerk ontworpen door de met Jos. Bedaux bevriende kunstenaar Luc van Hoek (1910-1991). In het interieur is het gebruik van steenachtige materialen doorgezet.

Fietsroute architect Jos. Bedaux

Foto coll. Stichting Jos. Bedaux

De Stichting Jos. Bedaux Architect houdt zich onder andere bezig met het behoud van het erfgoed van Jos. Bedaux en met het naar buiten uitdragen van culturele en architectonische kwaliteit van zijn werken.

De stichting ontwikkelde voor de Open Monumentendag een fietsroute langs een aantal Tilburgse werken van architect Jos. Bedaux (1910-1991). De fietsroute

is gratis verkrijgbaar in het voormalig Kantongerecht waar de route begint. De route voert langs Kromhout, GGD voor, Janssens Ringbaan-West, GGD achter, Burg. Suijsstraat, Eras, De Bruin, Dröge, Mutsaerts, Beyers Bredaseweg, Van Spaendonck Delmerweg, kapel Delmerweg, Becht Hogeschoollaan, Simon, Klompé, Goossens, Koopmans en Cobbenhagen (UvT).

29. HEIKESE KERK / SINT DIONYSIUSKERK

Stadhuisstraat 6 (rijksmonument)

Architect: C. van Hoof (1861-1952).

Open: 13.00 – 17.00 uur

Activiteiten: leden van de Werkgroep Open Kerk aanwezig voor uitleg

Foto Ronald Peeters

Hoofdingang Heikese kerk met beeld Sint Dionysius door H.P.L. van Tielraden, 1895. Foto Ronald Peeters

Foto Ronald Peeters

De Heikese kerk heet officieel Sint Dionysiuskerk. Oorspronkelijk stond hier een tussen 1430 en 1483 gebouwde kerk die in 1559 door brand werd verwoest. De herbouwde kerk uit 1617 is tussen 1826 en 1829 verbouwd tot Waterstaatskerk. Het schip kreeg drie hoge gewelfde beuken en werd met twee kapellen aan de westzijde uitgebreid; aangebouwd aan de vijftiende-eeuwse (of oudere) toren van de voorafgaande gotische kerk. Tussen 1894-1895 is de kerk in neogotische stijl verbouwd naar ontwerp van architect C. van Hoof (1861-1952). De toren is het enige overgebleven deel van de oorspronkelijke kerk uit de vijftiende eeuw, waardoor het de oudste kerk van Tilburg is. De kerk heeft een uitbundig interieur. Het gemarmerd hoogaltaar uit 1700, vervaardigd door de Vlaamse beeldhouwer Willem Kerricx (1652-1719), is in 1821 aangekocht in Antwerpen. Aan weerskanten van dit hoogaltaar werden in 1840 twee poortjes toegevoegd, vermoedelijk vervaardigd door Jean A. Oor uit Roermond. Hierop staan reliekschrijnen, die relieken van de H. Damianus (links) en de H. Laurentius (rechts) bevatten. Ze zijn respectievelijk in 1883 en 1886 gemaakt door de Antwerpenaar Lambertus van Rijswijk. Belgische kunstenaars maakten verschillende interieurstukken. De preekstoel en communiebank bouwen voort op Vlaamse laatbarok.

Twee schilderijen zijn afkomstig uit het bisschoppelijk paleis in Parijs en zijn geschonken door fabrikant Thomas van Dooren. Een gedenksteen herinnert aan het verblijf van de Duitse ballingen J.B. Brinkman en J. Giese in 1887. Andere pronkstukken zijn onder meer het Van Peteghem-orgel (1776), de doopvont (1874), de neobarokke preekstoel (ca. 1829), de kruiswegstaties (1890-1898) en de vele heiligenbeelden en glas-in-loodramen (1902-1923).

30. KAPEL ONZE LIEVE VROUW TER NOOD

Kapelhof 6 (rijksmonument)

Architect: Jos Schijvens (1908-1966).

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: vrije bezichtiging

Foto Ronald Peeters

Foto Jan van Oevelen

In 1942 namen Jan Bergmans en Alphonsus Janssens het plan op zich om als de stad gespaard zou blijven in de Tweede Wereldoorlog, na afloop daarvan een Mariakapel te gaan bouwen. Een geldinzamelingsactie bracht voldoende middelen op om in 1949, bij gebrek aan bouwmaterialen, een noodkapel in te richten in een leegstaand pand aan de voormalige Zomerstraat. Dat gebouw was van 1834-1874 een Joodse synagoge. Bij de sanering van de binnenstad werd dit pand in 1965 gesloopt. De Stichting Gilde Onze Lieve Vrouw ter Nood liet een nieuwe kapel bouwen aan de huidige Kapelhof. Architect Jos Schijvens, die eerder de noodkapel verbouwde, kreeg de opdracht deze nieuwe kapel te ontwerpen. De kapel is in 1964 ingezegend. Bij zijn ontwerp liet Schijvens zich inspireren door het opstaan uit de dood. Het exterieur stelt kruisende ijsschotsen voor. Het idee van 'ijs' wordt versterkt door het gebruik van Italiaans travertijn. De zevendelige glas-in-betonramen zijn van de hand van kunstenaar Daan Wildschut (1913-1995) uit Bunde. De voorstelling is die van Maria met haar Kind, die Tilburg beschermt tegen de draak, symbool voor het oorlogsgeweld. In de linkerbovenhoek is het wapen van Tilburg afgebeeld. In de kapel ligt een herdenkingsboek met de namen van in de oorlog omgekomen Tilburgers. Iedere dag wordt een pagina omgeslagen. Er hangen twee plaquettes die verband houden met de Tweede Wereldoorlog, een uit 1984 ter ere van verzetsstrijder Coba Pulsken (1884-1945), en een die herinnert aan vijftig jaar bevrijding van Tilburg (1994). Het vijftiende-eeuwse Mariabeeld is afkomstig uit het Rijnland en het is in 1945 geschonken door John Swagemakers uit Berkel-Enschot. Het huidige kroontje is in 1978 vervaardigd door W. Kloosterman Kunst- en Siersmeedwerk.

31. PAULUSKERK / GIN TILBURG

Heuvelstraat 141 (rijksmonument)

Architect: Justinus Backx (1768-1829).

Open: 13.00 – 17.00 uur

Activiteiten: informatie over historie kerkgebouw * tweetal bespelingen van het Bätz-orgel, van 13.30-14.15 uur (openingsconcert door Jac Peeters) en van 16.00-16.45 uur (slotconcert door Sjak Smulders)

Foto Ronald Peeters

Foto Jan van Oevelen

Neoclassicistische grafkapel door E. Salu te Brussel, uitgevoerd door firma L. Petit te Tilburg. Foto Ronald Peeters

Omdat de protestanten in 1823 de Heikese kerk moesten overdragen aan de katholieken, kwam er behoefte aan een eigen gebedsruimte. In 1822 werd een terrein aangekocht aan wat later Zomerstraat ging heten (nu Heuvelstraat). De Tilburgse architect Justinus Backx, die later ook betrokken was bij de nieuwbouw van de Heikese kerk, maakte het ontwerp van deze Nederlands Hervormde Pauluskerk. Koning Willem I heeft 8.000 gulden bijgedragen aan de bouw van de kerk, die in 1823 werd ingewijd.

De kerk is een zaalgebouw met langwerpig achtkantige vorm, met gekoepeld torentje op het dak. Het gebouw is ingericht met een rijke en historisch waardevolle inventaris. Hét pronkstuk is het uit 1765 daterende orgel van Johann Heinrich Hartmann Bätz (ca. 1709-1770), dat evenals de preekstoel afkomstig is uit de Heikese kerk. Het orgel is enkele keren gerestaureerd.

Vermeldenswaardig zijn verder de preekstoel (1650), een doopvont (circa 1800), een koperen lezer en zeventiende-eeuwse herenbanken en drie eenvoudige banken. Koning Willem II en koningin Anna Paulowna kerken hier en zaten dan in deze bank, die de Koningsbank werd genoemd. In 1849 schonk koningin Anna Paulowna twee avondmaalborden aan ds. Coos Schotel voor de kerk, als dank voor zijn diensten bij het overlijden (in Tilburg) van koning Willem II.

In de kerk bevinden zich twee gebrandschilderde ramen met Bijbelse taferelen (de Verloren Zoon en de Barmhartige Samaritaan), die in 1915 zijn geschenken door A. van den Bergh (van de AaBe-fabriek). Er is een mechanisch torenuurwerk van de firma B. Eijssbouts uit 1908, later voorzien van elektrische opwinding.

Sinds 2010 is de kerk eigendom van de Indonesische christengemeenschap, Gereja Kristen Indonesia Nederland (GKIN). Het gebouw heeft zijn functie als kerk behouden en is als zodanig weer in gebruik.

32. BEGRAAFPLAATS BINNENSTAD

Bredaseweg 45 (drieëntwintig graven, twee grafkapellen en het hekwerk met veertien gietijzeren beelden zijn rijksmonument; een graf is gemeentelijk monument)

Architecten: Diversen.

Open: 08.00 – 19.00 uur

Activiteiten: vrije rondwandeling

Voor een overzicht van alle graven en de graven en grafkapellen die rijksmonument zijn, zie onderstaande QR-codes.

Foto Ronald Peeters

Deze begraafplaats is de oudste van Tilburg en werd tussen 1811 en 1813 aangelegd als algemene begraafplaats. Voordien werden de doden in en rond de (Heikese) kerk begraven. De Calvarieberg is in 1865 ontstaan. Daarop is door ijzer- en staalhandelaar P. Mercx uit de Nieuwlandstraat het kruisbeeld geplaatst. De heiligenbeelden op het neogotische hekwerk zijn geplaatst in de periode 1887-1903. Zij werden geschenken door parochianen. De beelden zijn o.a. vervaardigd in de IJzergieterij Capitain & Salin in Frankrijk. De firma W. van der Schoot vervaardigde het ijzeren hekwerk, geplaatst tussen pijlers van hardsteen en baksteen. Vanwege de aanleg van de Noordoerkring, in de jaren zestig van de

vorige eeuw, werd een gedeelte van het hek van de Begraafplaats Binnenstad afgebroken. In de jaren zeventig dreigde ook de rest te moeten wijken voor de verbreding van de Bredaseweg. Dankzij de actie 'Heiligen gaan niet naar de hel' in 1973, een initiatief van sociaal-historicus prof. dr. H.F.J.M. van den Eerenbeemt, zijn de beelden behouden. Ze staan sindsdien op de rijksmonumentenlijst.

Op de begraafplaats zijn vijftientig graven en grafkapellen aangewezen als rijksmonument. Hieronder bevinden zich grafmonumenten van vele leden van textielfabrikantenfamilies, zoals Aelen, De Beer, Brouwers, De Charro, Franken, Mutsaers, Mutsaerts, Pessers, Pollet, Van Spaendonck, Sträter en Wouters. Ook de graven van de in 1900 vermoorde Marietje Kessels en dr. Hendrik Moller, de stichter van de R.K. Leergangen, zijn rijksmonument. Het oudste nog aanwezige graf (A6-20) is dat van Thomas van Dooren en zijn vrouw Antonia Delfontaine.

33. KERK EN PASTORIE MARGARITA MARIA ALACOQUE / VILLA MARIA

Ringbaan-West 300 (kerk is een rijksmonument)

Architecten: H.C. Bonsel (1886-1941) / 2017 Bram van de Sanden van Buro013.

Open: 11.00 – 16.00 uur **alleen via aanmelding** vooraf via bart.donkers@korian.nl
Activiteiten: presentatie over de kerk door Wim Franken, gevolgd door rondleiding (in vijf blokken van twee groepen van max. tien personen per groep) door de kerk o.l.v. een begeleider, incl. wandeling door 'het straatje van vroeger' langs oude foto's van de kerk
*** Opgeven voor Blok A 10.00 - 11.00 uur / Blok B 11.00- 12.00 uur / Blok C 12.00 - 13.00 uur / Blok D 14.00 - 15.00 uur / Blok E 15.00 - 16.00 uur * graag minimaal tien minuten voor het toegewezen tijdsblok aanmelden via voorkant kerk aan de Ringbaan-West 300** (NB dit is niet de huidige hoofdingang aan de zijde van de Thomas van

Kempensstraat) * u kunt niet op eigen gelegenheid door het gebouw wandelen

Foto's Jan van Oevelen

De kerk is in 1922 in gebruik genomen. Het is de eerste kerk in Nederland, die werd toegewijd aan de in 1920 heilig verklaarde Margarita Maria Alacoque (1647-1690). De eenbeukige georiënteerde kerk onder een hoog en steil opgaand zadeldak is opgetrokken in deels expressionistische, deels romaniserende baksteenvormen, typerend voor het Interbellum. De vensters van het schip zijn in 1948 gevuld met figuratief glas-in-lood van de hand van glazenier Piet Clijsen (1909-1977). In de pijlers van metselwerk met geometrisch versieringen, waren zandstenen beelden (1934) opgenomen, voorstellende de twaalf apostelen (nu in de gangen opgesteld).

Ze zijn van de hand van Toon van Eijndhoven (1903-1990) en de firma L. Petit. In de dagkapel is een levensgroot mozaïek aangebracht, voorstellende de verschijning van het Heilig Hart aan M. Alacoque vervaardigd door Piet Gerrits (1926-1927). In 1961 werden in het koor abstracte glas-in-loodramen aangebracht van de kunstenaar Jan Dijker (1913-1993).

De kerk en pastorie zijn in 2017 gesloten. Architect Bram van de Sanden van Buro013 verbouwde kerk en pastorie voor zorginstelling Stepping Stones tot een zorgcentrum Villa Maria met 32 appartementen voor ouderen met dementie. De naastgelegen pastorie (geen beschermd monument) is tot eenorghotel verbouwd.

34. NIEUW-APOSTOLISCHE KERK

Prof. Verbernelaan 9

Architect: architectenbureau Van Asperen-Hallema

Open: 11.00 – 17.00 uur

Activiteiten: ontvangst met koffie, thee of limonade * rondleidingen over de Bijbelse symboliek van het gebouw * documentatie symboliek kerk verkrijgbaar

Foto Ronald Peeters

De in 1980 gebouwde Nieuw-Apostolische Kerk zit vol met Bijbelse symboliek en heeft door zijn mooie glas-in-loodramen een hele aparte lichtinval. Ook het metselwerk van de

kerkenbouwer De Bont van Hulten uit Nieuw-kuijk is van een buitengewoon vakmanschap. De kerk heeft een eigen vormgeving. Het doet volstrekt asymmetrisch aan en heeft haast geen enkele rechte muur. De kerk is gecentraliseerd rond het hoogste punt. In de beginjaren stond er nog een kruis op de nok, maar dat is vanwege weersinvloeden verwijderd.

Bronnen:

- * Ronald Peeters, *Open Monumentendag 2024. Erfgoed van routes, netwerken en verbindingen* (Tilburg 2024)
- * Ronald Peeters, Henk van Doremalen (e.a.), *Religieus erfgoed in Tilburg. Behouden, gesloopt of getransformeerd* (Tilburg 2025)
- * Informatie van Anton van Dorp, Wil Broos en van alle (vertegenwoordigers van) eigenaren van de deelnemende panden

Samenstelling: Ronald Peeters
Uitgave en vormgeving: Gemeente Tilburg, augustus 2025

OVERZICHT OPEN MONUMENTENDAG 2025

	Zaterdag 13 september	Zondag 14 september
Udenhout	1. Brandweerkazerne Open 10.30 - 16.00 uur	
	2. Sint Lambertuskerk en kerkhof Open 10.30 - 16.00 uur	
	3. Voormalig Raadhuis Open 10.30 - 16.00 uur	
	4. Erfgoedcentrum 't Schoor Open 10.30 - 16.00 uur	
	5. Vincentius Open 10.30 - 11.00, 11.30 - 12.00, 13.30 - 14.00 en 14.30 - 15.00 uur.	
	6. Kasteel De Strijdhoeve Open 11.00 - 11.30, 12.00 - 12.30, 14.00 - 14.30 en 15.00 - 15.30 uur	
	7. 'Heerkenshuis' / vm. showroom steenfabriek Open 10.30 - 16.00 uur	
Biezen-mortel	8. Landpark Assisië Open 11.00 - 16.00 uur	8. Landpark Assisië Open 11.00 - 16.00 uur
Berkel-Enschot		9. Boerderij De Kraan Open 11.00 - 15.00 uur
		10. Koningsoord Open 11.00 - 17.00 uur
	11. Museum Onder D'n Hooizolder Open 11.00 - 17.00 uur	11. Museum Onder D'n Hooizolder Open 11.00 - 17.00 uur
Tilburg		12. Peerke Donders Paviljoen Open 13.00 - 17.00 uur
		13. Mariakerk Open 12.00 - 14.00 uur
		14. Beeldhouwersatelier Claesen Open 11.00 - 17.00 uur
		15. FABRIEK59 Open 11.00 - 17.00 uur
		16. Kerk Hoefstraat Open 11.00 - 17.00 uur
		17. Goirkese kerk / kerkhof Open 11.00 - 17.00 uur
		18. TextielMuseum Open 12.00 - 17.00 uur

	Zaterdag 13 september	Zondag 14 september
		17. Goirkese kerk / kerkhof Open 11.00 - 17.00 uur
		18. TextielMuseum Open 12.00 - 17.00 uur
		19. Hasseltse kerk / MFA De Poorten, begraafplaats Lambert de Wijsstraat 13 Open 12.00 - 17.00 uur
		Voor Wilhelminapark 63 (voormalige Melkfabriek) start architectuurwandeling om 13.00 uur (via aanmelding)
		20. Kasteel van Tilburg Open 12.00-17.00 uur
		21. Synagoge Open van 13.00 - 16.00 uur
		22. Kessels Museum / N.K. Harmonie Open van 12.00 - 17.00 uur
		23. Cinecitta / Ristobar29 Open 11.00 - 17.00 uur
		Voor de Heuvelse kerk start architectuurwandeling om 13.00 uur (via aanmelding)
	24. Heuvelse kerk Open 11.00 - 17.00 uur	
		25. Begraafplaats Heuvel Open 11.00 - 17.00 uur
	26. Paleis-Raadhuis Open 11.00 - 17.00 uur	26. Paleis-Raadhuis Open 11.00 - 17.00 uur
	27. Stadhuis Open 11.00 - 17.00 uur	
		28. Voormalige Kantongerecht Open 12.00 - 15.00 uur start fietsroute Jos. Bedaux
		29. Heikese kerk Open 13.00 - 17.00 uur
		30. Kapel O.L.V. ter Noord Open 11.00 - 17.00 uur
		31. Pauluskerk Open 13.00 - 17.00 uur
		32. Begraafplaats Binnenstad Open 08.00 - 19.00 uur
		33. Kerk Margarita Maria Alacoque/Villa Maria Open 11.00 - 16.00 uur (alleen via aanmelding)
		34. Nieuw-Apostolische Kerk Open 11.00 - 17.00 uur

